

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 738.

CHICAGO, ILL., 3. novembra (November 3rd), 1921.

LETO—VOL. XVI.

Upravištvu (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

IGNORANCA NAJVEČJA OVIRA NAPREDKU IN CIVILIZACIJI.

Svet je v kaotičnem stanju. Upori v Indiji, vojna med Turki in Grki, bitke med Maročani in Španci, civilna vojna na Kitajskem, tekma med državami v oboroževanju, ogromni dolgovi, lakota, brezposelnost, eksplozije velikanskih skladišč streliv, eksekucije, atentati, profitarstvo, stavke, progoni, monarhistične intrige na Ogrskem in na Portugalskem, teror v Španiji, padanje valute, irski boji, cenzura časopisja, imperialistični ropi, podjarmljenja itd., so reči, ki spremljajo današnje človeštvo po poti tisočletij iz barbarizma v civilizacijo. V preteklosti smo imeli vojne morije, v mnogih ozirih brutalnejše od današnjih, progone, ki so bili krvoločnejši od sedanjih, divjaška požiganja in rušenje mest, grozne "justične" umore, sežiganja na grmadah, sveto inkvizicijo, spremljano z največjimi brutalnostmi, ki jih je mogla iznajti sveta cerkev, telesno suženjstvo, tlako, desetino, brezpogojno podaništvo in tako bi lahko naštevali skozi več strani. Današnji svet je še vedno barbarski. Toda svet preteklosti je bil še bolj barbaričen. V bodočih desetletjih in stoletjih bo postajal barbarizem manjši in civilizacija popolnejša. Do dobe, ko bo zavlada prava civilizacija, pa je še dolga pot.

Šest milijonov delavcev in delavk v Zedinjenih državah je brez posla. Samomori vsled obupa se množe, v tisoče delavskih družin se je naselil glad. V deželi pa je vsega v izobilju; živil je toliko, da se jih uničuje. Oblačil je več, kot pa bi jih moglo porabiti prebivalstvo ameriške republike, če bi imelo na razpolago dovolj sredstev, da si jih nakupi. Vseh drugih potrebščin je toliko, da jih preostaja — v skladiščih. In če bi bil sistem tak, da bi ljudstvo lahko nabavljalo vse, česar potrebuje za življenje in razvedrilo, bi imeli še vedno znaten preostanek celo v današnjih razmerah.

Milijoni v Rusiji stradajo in kljub vsem pomožnim akcijam se ne bo moglo doseči drugega, kakor da se jim reši življenje pred poginom vsled lakote. Na Kitajskem je prizadetih vsled glada na milijone prebivalcev; glad v obeh deželah je v prvi vrsti povzročila suša; v drugi pade krivda na ignoranco, ki je poosobljena v glavah ljudi.

Z modernim obdelovanjem zemlje, z umnim kmetijstvom se lahko postoterja pridelki. Produkcija poljskih sadežev se lahko pomnoži do višine, o kateri se niti ne sanja starokopitnemu kmetu. Kmetovanje ni v vseh deželah enako. V Zedinjenih državah je naprednejše kot v Rusiji; na Češkem je mnogo praktičnejše, kakor na Kranjskem; in na Kranjskem je mnogo umnejše kakor v Srbiji; na Japonskem je bolje kakor na Kitajskem; v Mehiki ni tako nazadnjaško kakor v Perziji. Umno kmetijstvo pomeni večji pridelek — več živil za ljudstvo, večjo rezervo hrane za dežele, katere vsled raznih vremenskih nezgod ali drugih

vzrokov pridelajo manj kakor potrebujejo za življenje. Moderna transportna sredstva omogočajo hiter prevoz živil v prizadete kraje in lakota je popolnoma nepoznana — danes še ne, ampak čez stoletja bo nepoznana. Čitalo se bo o nji le še v zgodovini.

Bili so časi, ko je bila za velikanske pokrajine, katere je vsled enega ali drugega vzroka obiskal glad, vsaka izdatnejša pomoč od zunaj nemogoča. Ljudstvo je bilo izročeno usodi in stotisoči so umirali, ker je tudi listja in lubja zmanjkalo. In tisoči in tisoči umirajo še danes. Za časa Kolumba je bilo nemogoče prevažati velike količine živil iz ene v drugo deželo. Kjer je bila suša, je pomenilo za ljudstvo glad in smrt. Danes je bolje, ampak veliko se ima še izboljšati.

Rusija je velikanska in poleg tega agrikulturna dežela. Če bi imela napredno kmetovalstvo, če bi imela popolnejša moderna transportna sredstva, bi danes ne potrebovala pomoči od zunaj. Toda stara Rusija ni skrbela za kmetijske šole; kmečkih otrok ni pošiljala v šole, da bi se naučili čitati kmetijske in druge strokovne liste. Duhovniki jih niso vzgajali za stvari, ki so "od tega sveta." Pripravljali se za življenje na "drugem svetu" in stradali. Rusija trpi vsled ignorance, ki je omogočala carizmu tiranijo, da je moral končno popolnoma omagati od lastne gnilobe. Vzelo bo desetletja, predno bo nova Rusija modernizirala svoje poljedelstvo, izboljšala prometna sredstva in ustvarila moderni vzgojevalni sistem. Od stare Rusije je podedovala le gnilobo in milijone analfabetov. Učiti ljudi je posel, ki se ga ne more izvršiti z ukazi, ne z zakoni, ne s progami, ampak z neprekinljivim procesom vzgojevanja. Ruska revolucija ni napravila ljudi inteligentnejših kot so bili pod carizmom. Šele po revoluciji se je to ljudstvo pričelo vzgajati z energijo, ki nima primere v dosedanjih zgodovini. Ali s tem, da se človeka nauči čitati, se ga še ne izobrazi. Ako je sposoben sprejemati nauke, ako ima smisel za pojmovanje in razumevanje, tedaj je pristopen izobrazbi. Milijone ljudi je, ki znajo čitati, toda njihova izobrazba je le malo ali nič večja kakor ona analfabetov v Rusiji in drugih deželah v Evropi. V nekaterih ozirih je celo slabša, kajti ljudje, ki ne znajo misliti, tudi znajo čitati, so prepojeni z vzgojo, ki sploh ni vzgoja, nego zavajanje. Ti ljudje so najpristopnejši poneumnjevalni vzgoji; druge se branijo. Ako ne bi bilo tolikšne ignorance, bi v Rusiji tudi ne bilo govora o diktaturi proletariata. Stranka, ki je majhna v primeri s številom prebivalstva, vlada. Toda niti ta stranka ne vlada; malo število velikih mislecev, intelektualcev, vlada za proletarijat nad proletarijatom, kmeti in buržoazijo. Dr. Crane pravi, da bi bila vlada poštenih diktatorjev najboljša vlada toda poštenih diktatorjev ni, zato je najboljša vlada demokracija z vsemi svojimi hibi; v

demokraciji ima ljudstvo priliko, da se uči samovlade. Dr. Crane seveda tudi sovjetske vlade nima za pošteno. Sicer pa sovjetska vlada ni diktatura v smislu, kakor ga poznamo iz avtokratičnih kapitalističnih dežel. Rusija bo v doglednem času postala dežela najprogresivnejše demokracije, v kateri bo v resnici vladalo ljudstvo, kakor bo znalo. In kakor se ljudstvo izpopolnjuje v vladanju, tako se izpopolnjuje tudi sistem vlade in družbe.

Ena največjih ovir razmahu socialistične propagande je ignoranca. Znanstvenemu socializmu je masa še nepristopna; to je, ona se ga ne trudi razumevati in poglobljati vanj. Govorniki, ki predavajo o socialističnih naukah in ga razlagajo kot učitelji, ne najdejo odziva v masi. Agitatorji, ki znajo rabiti bombastiko in govore o krivicah, ki slikajo razmere in znajo dobro napadati kapitaliste, dobe boljši odmev. Masa ploska, masa hoče, da se stvari takoj spremenijo, masa zabavlja in pri tem ostane. Ona ostane lojalna gospodarjem, ne skuša razmišljati o pomenu organizacije in izobrazbe, ne muči se z načrti, kako izboljšati razmere v deželi, v kateri živi. Zato gleda rajše v druge dežele, kjer je baje že raj, in iz tiste dežele pričakuje, da bo prišel čudež, ki bo tudi tu nekega lepega dne pomel z vsem kar je slabega in dal nekaj boljšega. Tako je masa in z njo moramo računati. Ona je steber današnjega družabnega reda, ker nič ne misli, ker ne razmišlja o drugem, kakor kako bo jedla in pila; ker vsega tega nima dovolj, se tolaži, da bo enkrat bolje, pa se navdušuje ob raznih pretepih kakih pugilistov in žogometnih igrah.

Pred kratkim je iznajditelj Thomas A. Edison nekemu poročevalcu dejal: "Ne ti ne jaz, niti nihče drugi ne more opisati očitni dejstva dovolj jasno, da bi ga moglo razumeti od teh ki ga čitajo več kot tri odstotke ljudi. Morda bi bilo bližje resnici, če bi rekli mesto tri dva odstotka ljudi." Edison ima v tem oziru bogate izkušnje in še več si jih je pridobil zadnje čase s svojimi slovitiimi vprašalnimi polami: "Ti napišeš članek," je nadaljeval Edison, "in ga urediš tako jasno kolikor ti je mogoče in misliš, da ga bo ljudstvo razumelo. Tvoje mnenje je napačno. Samo dva odstotka ljudi je, ki imajo sposobnost razumevanja. In v tem je vzrok, zakaj je tako težko spraviti skozi koristne zakone. Vzame od dvajset do trideset let, predno se more spraviti kaj koristnega skozi."

Kakor je v kapitalistični državi težko uriniti kak dober zakon ali za ljudstvo koristne naprave, tako je težko tudi pridobivanje somišljenikov za socialistični nauk. Mnogo takozvanih "radikalcev" ne pozna niti ABC socializma; niti ne marajo ničesar čuti o njem. Kar hočejo, je preobrat, revolucijo, strmoglavljenje vlade. Kdo pa ni danes radikalen? Mi imamo v mislih naše delavstvo. Kake koristi ima organizirano socialistično delavstvo od tega radikalizma? Koristi nič pač pa škodo. Imamo ljudi, ki so tako radikalni, da jim ni nihče dovolj radikalen, in zato ne čutijo potrebe spadati k organizaciji ali čitati socialistično literaturo; to jim ni potrebno, ker so radikalni.

Ignoranca je še silno ukoreninjena tudi med takozvanimi izobraženimi sloji. Prerok Voliva iz Zion Cityja je ponovno odkril, da je zemlja ploščnata in njegovi verski pristaši mu to vrjamejo in se čudijo tistim ljudem, ki trdijo, da je okrogla. Dr. Lyell Rader, čikaški kemičar, je v svojem govoru na nekem sestanku dejal, da je "Darvinizem že imel svoj dan." Kajpada je govoril na sestanku verske zablude, kateremu je predsedoval "slavni" Amerikanec William Jennings

Bryan, ki tudi ne verjame v Darwinovo teorijo o evoluciji življenja. Taki ljudje so duševno stoletja nazaj, pa kljub temu paradirajo z velikim pompom v današnjih časih, ker so ugledni, prominentni državljani! Bryanu in Raderju je vsa znanost zapopadena v svetem pismu. Če bi se moralo človeštvo opirati le na biblijo, bi bilo še vedno tam kjer je bilo pred dva tisoč leti. Ampak k sreči deluje evolucija tudi za pobožne ljudi in njihove religije. In tudi katoliška cerkev se je že zelo odtujila svetopisemskim naukom.

Zakrajškova "Edinost" je obelodanila budalosti teh ljudi z največjim veseljem, kajti patri se z vsemi štirimi branijo svojih opičjih prednikov. "Mi naj bi bili bratranci opic? Smešno! Smešno!" In res je smešno, kajti ravno s takimi vzkliki prikazujejo, da so še blizu opičjemu sorodstvu, v kolikor se tiče možgan. Ljudje, ki nimajo prav nobene inteligence, zapišejo v svojem zmazku "neki Nemec Darwin . . ." Ta neki Nemec Darwin je poznan v vsem znanstvenem svetu kot učenjak; poznajo ga na vseučiliščih in njegovo teorijo o evoluciji življenja pozna vseh tistih dva odstotka ljudi, o katerih govori Edison. Franciškanški patri pri kramarski Edinosti seveda niso všteti med ta dva odstotka in nikdar ne bodo. Spadajo med tiste glupeže, za katere sploh ni pomoči, kajti glupeži bodo ostali vse svoje življenje. Šola jim je koristila le toliko, da znajo premeteno izrabljati svoje backe.

Na milijone ljudi, "ustvarjenih po božji podobi," je bilo zapletenih v morijo zadnje svetovne vojne. S polki so marširali vojaški kaplani in jih bodrili k vztrajnosti v boju, kajti smrt na bojiščih pomeni takojšen odhod v nebesa. Škofje, prelati in drugi duhovniki vseh krščanskih ver so blagoslovljali morilna orožja in vojaštvo. Taki so ljudje, ustvarjeni po božji podobi. Nekoč so bili še slabši.

Bostonski kardinal je naročil katoliškemu ljudstvu, naj moli za uspeh Hardingove konference za omejitve oboroževanja, ki bo pričela zborovati ta mesec v Washingtonu. Če Zedinjene države napovedo jutri vojno, bo ravno ta kardinal blagoslovil armado in naročil katoliškemu ljudstvu, naj moli za zmago. In tako smo imeli priliko opazovati v zadnji vojni, da so katoliški duhovniki molili za zmago in blagoslovljali armade vsehprek; v Italiji za zmago proti katoliški Avstriji, v Avstriji proti katoliški Italiji in Franciji, v Nemčiji za zmago proti vsem kristjanskim deželam, ki so bile v vojni proti nji. Druge krščanske religije so delale enako. Pater Zakrajšek dostavlja, da miru ne bo preje, dokler se ne iztrebi brezverstvo, ki je edini vzrok za vojne in vse nesreče na zemlji. To omenjamo raditega, da čitatelji vidijo, kakšne bedastoče se dajejo za "duševno hrano" predragemu katoliškemu ljudstvu. Mar so bile evropske dinastije brezverske? Ali ni maršal Foch katoličan? Bivši avstrijski cesar Karl, ki je s svojim zadnjim pučem povzročil, da je izgubilo mnogo ljudi življenje, je zelo dober katoličan. Svoje zavetje je sedaj našel v katoliškem samostanu. Njegova žena Zita je vsaki dan klečela pred svetim razpelom in molila za zmago. Neki ameriški poročevalec se čudi globoki pobožnosti te ženske, ki je imela postati "mati avstro-ogrskega ljudstva," pa ji sreča ni bila mila. Čudil naj bi se njeni ignorantnosti. Angleški kralj George in papež Benedikt sta molila za mir na Irskem. Toda nobena molitev ne bo omejila oboroževanja, nobene prošnje k Bogu, pa naj jih pošilja kralj ali papež, ne bodo rešile irskega niti nikakega drugega problema.

Človeštvo bo napredovalo po isti poti kakor v preteklosti. Vzporedno z napredkom vzgoje se bo pomikala civilizacija naprej. Z molitvami, s proglasi in apeli se ne izpreminja ljudi. Čim bolj bo prodirala socialistična vzgoja, tim bolj bo napredovala civilizacija, ki bo spreminjala sedanje ljudi, polne živalskih instinktov, v prava človeška bitja.

Socializem je že silpo veliko storil za duševni napredek človeštva. Še več bo storil v bodočnosti, kajti njegovo delo se šele pričinja. Bratstvo med narodi pride; vojne bodo izginile; mej ne bo; izkoriščanje bo iztrebljeno; pomanjkanje bo neponzano; ljudstvo bo reskrbljeno z vsem, kar bo potrebovalo za življenje — za udobno življenje. Vse to bo prišlo polagoma, v teku dolgoletnega razvoja, ko se bo sedanji sistem umikal in bo njegovo mesto prevzel socialistični družabni red. Ta proces se vrši že precej let, kajti razmere se polagoma izboljšujejo. Delavci se morajo tega zavedati, zakone razvoja morajo razumeti, kajti le kot taki bodo dobri borci za ideje pravičnosti, resnični bojovníki za socializem in pravi vzgojitelji duševno zaostalega, nezavednega proletarijata.

Karlova avantura.

Karlu Habsburgu se je zaenkrat ponesrečilo priti na ogrski tron. Zitina molitev pred razpelom ni pomagala, niti ne naporu duhovščine, aristokracije in rojalistov, da porazijo Hortijevo vlado in postavijo Habsburžane v sedlo.

Hortij je sam rojalist. Na Ogrskem vlada kot regent in večkrat so se že čuli glasovi, da bi bil rajše kralj mesto regent. Socialistično gibanje je na Ogrskem zatrtó. Po porazu ogrske komunistične vlade je pričel vladati beli teror, ki je brezobzirno posegel v delavske organizacije in njihovo časopisje. Voditelje gibanja je pometal v ječo, ene je poslal na vešala, druge so pometali v Donavo ali pa jim vzeli življenje na druge načine. Edini napredni elementi, ki se še svobodno gibljejo, so liberalne struje agrarcev in pa napredna inteligenca. Toda pravega republikanskega gibanja danes na Ogrskem ni. Da Karl ni uspel, ni zasloga njegovih nasprotnikov na Ogrskem, kajti Karlove nakane je v prvi vrsti preprečil pritisk čehoslovaške vlade na Hortija, da pomeni vojno z Ogrsko, ako se Karla takoj ne izžene iz dežele in krivce kaznuje. Češka vlada je poslala Budapešti ultimatum, ki je bil poniževalen za deželo stare, ponosne aristokracije. Zaeno s čehoslovaško vlado so nastopile tudi jugoslovanska in romunska vlada, toda zadnje dve ne tako energično kakor prva. Že v zadnji izdaji smo poročali o glasovih, da bi v Bukareštu in Belgradu koncem konca ne bili sovražni Karlu, kajti če se reši za Ogrsko vprašanje dinastije, bi bil tudi monarhizem v Jugoslaviji in v Romuniji ojačan. Edina bojazen, ki obstoji v obeh deželah je ta, da bi ogrski monarhisti s habsburško dinastijo vodili uspešno propagando za priključenje dežel, ki so bile preje pod Habsburžani, nazaj pod "staroslavno habsburško žezlo." Le vsled tega nasprotujejo vladni krogi v Belgradu in Romuniji proti Karlu ali drugim Habsburžanom, ki streme zasebi ogrski prestol.

Ironija je v tem, da imajo sedaj Karla v varstvu v nekem samostanu na Ogrskem, kjer ga obiskujejo člani ogrske vlade, zavezniški diplomati, visoki cerkveni dostojanstveniki in razni politiki, ter se mu klanjajo

kakor da bi bil res kakšen kralj. Vsem tem ljudem Karl odločno zatrjuje, da se nikakor ne odpove pravici do ogrskega prestola. "Mala ententa" (Čehoslovakija, Jugoslavija in Romunija) zahteva, da se mora Karl odpovedati pravici do prestola zase in svoje naslednike in iti iz dežele. Tej zahtevi se je zelo rahlo pridružila tudi zavezniška diplomacija.

En nadut odstavljen monarh, ki ne zna ničesar drugega kakor poveljevati kakemu malemu vojaškemu oddelku, je napolnil ozračje centralne Evrope z vojno atmosfero. Ogrski je prizadejal občutno škodo, ki pa jo ne trpe škofje in aristokrati, ampak ljudstvo, tisto neumno ljudstvo, ki misli, da ne bo srečno, ako ne bo imelo vladarja "po milosti božji;" in kajpada, trpi tudi tisto ljudstvo, ki se zaveda položaja, toda je prešibko, da bi moglo pomesti z intrigarsko srednjeveško aristokracijo, ki je na Ogrskem zelo utrjena. V spopadih med Karlovimi in Hortijevimi četami je padlo precej ljudi. V izkrvavljeni deželi se je naselilo razburjenje in negotovost. Velikaši pa prihajajo h Karlu kakor da je on človek, ki zasluži, da se ga časti in se mu klanja. Prosiyo ga, naj se odpove pravici do prestola! Kdo more v današnjih časih še govoriti o taki pravici? Če bi obračunavali s Karlom poštenu ljudje, bi ga morali tirati pred sodišče zaeno s tistimi, ki mu pomagajo pri njegovem prizadevanju postati resničen kralj, in jih obsodili kakor vsakega drugega zločinca. Karl ima na vesti umore, rušenje miru, nepotrebno oboroževanje v obmejnih deželah in druge lumparije. Prostor za takega človeka je v dobro zastraženi ječi.

Načrti za polet v Budapešto so bili dobro zamišljeni toda slabo izvršeni. Karl in njegovo spremstvo je bilo preveč sigurno svoje stvari, pa so se nekoliko zakasneli in pri tem zamudili doseči cilj v pravem momentu. Sedaj imajo sitnosti v Parizu, Londonu in Rimu. Namignili so mu, da bodo zamižali z enim očesom, kadar se polasti vlade ga navidezno nekoliko grajali, toda s premetenim zavlačevanjem bodo zadrževali kake agresivne korake male entente, če bi hotela vpasti s svojimi armadami na Ogrsko. Sedaj pa ta smola za papeža in vse druge reakcionarje!

Pravijo, da je Karl že "suh" in mu je bilo treba nekaj napraviti. Ker ne zna nobenega dela, niti žagati drv, se je ponovno pripeljal na Ogrsko, kajti vladati je edino kar zna. Seveda zna ravno to najmanj. Ampak kralju ni treba znati. Na Ogrskem ima velika posestva, ki pa bodo zanj imela pravo vrednost le če postane zoper vladar Ogrske. Ogrska vlada mu sicer daje nekaj milijonov, kar pa za vzdrževanje exkraljeve družine ne zadostuje. Sedaj je nastal problem, kdo bo v bodoče vzdrževal Karla in njegovo žlahto. Ogrska je revna, Nemška Avstrija ne more niti sebi pomagati in tudi nima nobenega veselja rediti bivšega cesarja in tako bo breme skoro gotovo padlo na Anglijo in Francijo.

Dasiravno je z zadnjo vojno doživel monarhizem velik poraz, so njegovimi ostanki vendarle še precej močno utrjeni. Kraljičkov je še precej in čimprej se pomete z njimi timbolje za narode, ki žive še v podaništvu. Kralji ponižujejo narode, katerim vladajo. Ti ostanki starih, nesmiselnih institucij, morajo izginiti. Doli s kralji!

Edison pravi, da samo dva odstotka ljudi razume to kar čita. Težko, da jih je dva odstotka. Socialisti to lahko dokažejo.

Uničevanje "Proletarca".

(Tajništvo J. S. Z.)

Ljudje pri "Znanju" napovedujejo "Proletarcu" boj. Besede, ki so jih izrekli, se glase, da ne bodo mirovali, dokler nema "Proletarca." —

Ali je kak pater Zakrajšek kedaj sanjal, da pride pri uničevanju "Proletarca" v tako koalicio kot so naši super-revolucionarji pri "Znanju?" Motivi so sicer različni, toda cilj je eden: — uničenje "Proletarca!" Shake hands, brothers in the cause." Strange are the roads that the son of man is traveling, but stranger still is the son himself!

Kaj se je zgodilo, da so ljudje pri "Znanju" napovedali boj in uničenje "Proletarca?" Ali je morda "Proletarec" preprečil zopet kakšno revolucijo na Racine avenue in osemnajsti cesti? Ali je "Proletarčeva" armada udrila v Albanijo? Uničila svobodo govora v Jugoslaviji? Ali so morda zvezni senatorji in kongresniki v Washingtonu, ki so bili izvoljeni pod vplivom "Proletarca," glasovali za kakšen neumen predlog? — Nič podobnega ne! Vse to ima svoje vzroke po našem mnenju druge. Pri "Znanju" mislijo o teh rečeh seveda lahko po svoje. Ali vzroki za uničenje "Proletarca" so eni — in ti izvirajo iz motivov najnižje vrste, takih, ki se morejo poroditi le pri ljudeh, ki so izgubili vse poštenje in človeško dostojnost in so se pogreznili med "lumpenproletariat."

Kaj je bilo torej? Da vidimo.

Ko je Jugoslovanska socialistična zveza izdala pred časom apel za nabiranje fonda v pomoč ruskim stradajočim delavcem, je tajništvo J. S. Z. poslalo ta apel tudi hrvatskim podpornim društvam in hrvatskim komunističnim klubom, med tem ko se ljudje pri "Znanju" niti zgenili niso, da povedejo tako akcijo sami. In ko je začel "Proletarec" objavljati prve izkaze tega fonda, med katerimi so bili izkazani tudi prispevki nekaterih hrvatskih podpornih društev, so se ljudje pri "Znanju" končno zgenili, ker jih je neljubilo dirnilo, in so razposlali nato ven svoj letak, s priporočilom seveda, naj se pošiljajo vsi prispevki "Znanju" in ne drugam. To smo doznali iz hrvatske korespondence, ki je bila prišla od tedaj v urad tajništva J. S. Z. od hrvatskih podpornih društev. Očividno je bilo torej, da so bili ljudje pri "Znanju" pognani z našim bičem iz zapečka in na ta način prisiljeni zavzeti akcijo, ki jo je začela med hrvatskimi organizacijami Jugoslovanska socialistična zveza. Da odvrnejo to neprijetno pozornost, ki je pala nanje in da ustavijo pošiljanja teh svot na J. S. Z., so morali napasti "Proletarca." Toda njihovi napadi in izbruhi so bili že precej pozni, kajti nekatera hrvatska podporna društva so že poslala v ruski fond Jugoslovanski socialistični zvezi. To jih je naravno še bolj upalilo. — To je torej tisti "smrtni greh," ki ga je storil "Proletarec" in radi katerega bi ga bilo treba sedaj uničiti.

Iz te zadeve se lahko vidi, kako nizko so padli ljudje pri "Znanju," ljudje, ki očitajo clevelandski Radnički Borbi, da ne zbira fonda za ruske bednike, a so bili sami pognani v to delo, ki ga sedaj hinavsko kažejo napram Borbi, po J. S. Z. ali pa potem, ko je bil že naš apel zunaj, po treznejših hrvatskih sodrugih, katerih mislimo, da je še nekaj v njihovih vrstah. Kakorkoli je že bilo, eno je gotovo: ljudje pri "Znanju" se niso zganili, dokler jih ni na en ali drugi način dregnili naša akcija. Zato njihovi hijenski izbruhi.

Mi pričakujemo, da bodo tisti sodrugi, ki ne drve čez drn in strn za ljudmi, ki pišejo "Znanje," prijeli ljudi, ki so odgovorni za te šovinistične izbruhe napram "Proletarcu" za ušesa in jim povedali, da če je "Proletarec" pognal te ljudi iz zapečka, še ni kršil nobene delavske solidarnosti, ampak da je vršil le svojo socialistično dolžnost; kršijo pa delavsko solidarnost ljudje, ki urejujejo "Znanje." Mi ne maramo podžigati bojev proletarcev napram proletarcem; te stvari prepuščamo agentom provokaterjem, ki jih ima v svoji službi kapitalistični razred. Naši boji so umerjeni napram kapitalističnemu sistemu. Delavstvo kot razred ima ene interese; in če kdo trdi, da je razdvajanje delavstva po načinu, kakor ga zamišljajo ljudje pri "Znanju" v interesu delavstva, tedaj jim moramo povedati, da je lumparija in zločinstvo, mnogo manj odpustljivo, kakor pa dejanja kakega patra Zakrajška, ki ima od uničevanja delavske solidarnosti, delavskih organizacij in njihovih časopisov direktne ali indirektno koristi. Da, celo več: s stalšča, ki ga zavzema kak Zakrajšek kot odkrit nasprotnik socialistične propagande, je v primeri z ljudmi pri "Znanju" gentleman; kajti kar dela kak pater Zakrajšek, dela to zato, ker mu diktirajo tako njegovi interesi — interesi, ki so z njegovega stalšča vzdržljivi. Prav nobenega vzroka pa ne morejo navesti ljudje pri "Znanju," dokler se nazivljejo zastopniki delavskih interesov, v obrambo za svoje lumparsko zločinske napade na "Proletarca," ki ni storil drugega kakor svojo delavsko dolžnost, ko jih je indirektno pognal na delo za zbiranje ruskega fonda.

Mi smo radovedni, koliko moči ali vpliva imajo nad temi zdviganimi ljudmi pri "Znanju" treznejši hrvatski sodrugi, in če jo je kaj, v koliki meri bo njihova moč vplivala, da se v "Znanju" prenehajo napadi na "Proletarca." Mi smo mnenja, da je naša najvažnejša naloga v tem času pred vsem navajati jugoslovansko delavstvo v Ameriki do boljšega medsebojnega spoznavanja, ki naj bi vodilo zopet do ujedinjenja, ki smo ga poznali pred vojno. Splošni delavski sporazumi za kolektivne nastope proti razredu, do katerega imamo tirjatve, bodo prišli, ker morajo priti. In če se na te splošne sporazume pripravljamo, bomo imeli manj dela glede tega, ko bodo tako daleč tudi že druge narodnostne skupine v deželi. Prvi korak za take poizkuse pa je seveda medsebojna toleranca, pomirjevanje zbeganih duhov in pripravljanje za pota, ki naj bi vodila do federativnega ujedinjenja. To je naš namen. Toda če je stvar taka, da v hrvatskih vrstah ni ljudi, ki bi znali brzdati podivjane sile arogantnih provokaterjev, ki v svoji naivnosti mislijo, da zavisi obstoj in čiščoba "Znanja" le od medsebojnih preprirov in dlakocepstva, tedaj bomo napovedan boj sprejeli in ga vodili dokler bo treba.

Kar se uničenja "Proletarca" tiče, moramo ljudem pri "Znanju" povedati, da je na svetu le ena sila, ki ga more uničiti; ta sila je slovensko delavstvo v Ameriki. Kadarkoli bo slovensko delavstvo v Ameriki odvezelo "Proletarcu" gmotno in moralno pomoč, ki mu jo je dosedaj vedno prožilo (upamo, da jo bo tudi v bodoče!) tedaj bo "Proletarec uničen — in ne prej. Z uničevanjem "Proletarca" od strani "Znanja" pa se lahko pripeti narobe: da uničijo sami sebe, ko bodo treznejši hrvatski sodrugi sprevideli zgrešeno taktiko ljudi, ki stoje na čelu njihovega gibanja ter jih odslovili.

SEMINTJA.

Obletnica ruske revolucije. — Še ena obletnica. — Posledice prohibicije. — Kaj je kapital?

Dne 7. novembra bo štiri leta, od kar so prišli na krmilo Rusije boljševiki. Marca 1917 je bil strmoglavljen carizem, ki je zapustil Rusijo v stadiju anarhije in razsula. Anarhija se je širila, elementi, ki so se po padcu carizma polastili vlade, so se morali dne 7. novembra 1917 popolnoma umakniti premoči delavskih in vojaških sovjetov, ki so proglasili diktaturo proletarijata pod vodstvom Lenina in Trockija.

Nemške armade so prodirale v notranjost Rusije, dokler ni slednja vsled pritiska nemškega militarizma bila prisiljena podpisati mirovne pogoje centralnih sil. Rusija je protestirala, toda nemški militarizem se ni oziral na proteste. Militarizem pozna le silo. Tisti, ki je jačji, je poosebljena pravica. Druge ni.

Ruska revolucija se je izvršila skoro brez krvo-litja. Niti prva revolucija buržvazije, niti revolucija sovjetov ni zahtevala velikih žrtev, kakor navadno pa-dajo v neuspešnih revolucijah.

Carizem je vsled ostarelosti, vsled nazadnjaštva poginil, ker ni imel v sebi tiste življenske sile, kakršno je imel moderni kapitalizem in militarizem Nemčije in drugih velesil, zapletenih v svetovno vojno. Prvi nasledniki carizma so morali pasti, ker je ljudstvo po dolgoletni borbi proti carizmu zahtevalo takojšnjih reform; kmetje so zahtevali zemljo, delavstvo več pravic, vse ljudstvo je hrepenelo po miru. Nova vlada jim je vse to obljubljala, toda dala jim je malo, zato ni dobila opore med ljudstvom. Prišli so boljševiki, kmetje so vzeli zemljo, v nekaterih krajih je tekla kri, oblastnij v zunanjih provincah ni bilo, Nemčija je pritiskala, razne pokrajine so se trgale od Rusije in proglašale neodvisnost, kaos se je širil vse-povsod po ogromnem carstvu stare Rusije.

Po štirih letih ima Rusija mir, v kolikor more biti danes sploh govora o miru. Porazila je kontra-revolucionarne generale, pridobila nazaj nekaj provin-c, nekatere so se pridružile nazaj ruski federaciji, s kapitalističnimi državami je v direktnih in indirektnih diplomatskih stikih, ki postajajo vedno tesnejši. Ruska revolucija je uspela. Carizem se ne povrne več. Nazadnjaška pravoslavna cerkev ne bo nikdar več zaslužila dušo ruskega naroda, toda cerkev kot taka je še živa in se prilagaja novim razmeram. Duša ruskega kmeta je še verna in cerkve so še vedno napolnjene.

Rusija vodi danes gigantičen boj na ekonomskem polju. Oborožene armade večinoma počivajo, ker so izvršile svoj posel, dokler zopet ne pride od ene ali druge strani oborožen napad z namenom, da uniči rusko revolucijo. Zdi se, da v doglednem času takih napadov ne bo, ne v evropski Rusiji. Napadi na eko-nomskem bojišču se nadaljujejo.

V začetku je polagala sovjetska Rusija svoje upe na svetovno revolucijo, ki pa se ni dogodila. Revolu-

cije se ne dogode. One se porode, kadar so razmere zrele za revolucijo; upori pa se dogajajo. Ker je kapi-talizem še tu, ker se vzlic kaosu vendar utrjuje naprej kljub katastrofi, ki ga je zadela vsled vojne, se je v načrtih in eksperimentih sovjetske Rusije marsikaj spremenilo. Sebičnost je še močna lastnost tudi ru-skih ljudi. Idealistov je malo, sebičnežev mnogo. Ru-sija je pričela z novo ekonomsko politiko, da obnovi in izboljša svoje gospodarsko življenje. Produkcija njene industrije je za več kot 60% manjša kot je bila leta 1913. Tako poroča "Soviet Russia" v novembski izdaji. Da se jo zviša, je dala priložnost privatni ini-ciativi, da odpre trgovine in podjetja. Glavna indu-strija, prometna sredstva in naravna bogastva osta-nejo v posesti ljudstva, oziroma države. Toda mnogi rudniki, tovarne in drugi obrati bodo oddani tujim kapitalistom v obratovanje.

Rusija je na potu v boljšo bodočnost. Gospodar-sko si bo opomogla in v teku par desetletij bo zavla-dalo v deželi blagostanje, ako se med tem ne dogodi kaj izrednega, kak nov svetovni vojni ples. Rusija je pričela sedaj šele gladiti pota v socialistični družabni red in vzgajati ljudstvo za socializem. Pri tem delu bo morala iti skozi kapitalizem, toda skozi kapitali-zem, ki ne bo vladal Rusije. Mala buržvazija bo dobi-vala za Rusijo velik pomen, kajti oporo bo imela v kmetih, trgovcih, obrtnikih in z buržvaznim duhom prepojeni inteligenci. Zakoni razvoja so močnejši od vsake volje male skupine, ki hoče delati nemogoče skoke. Kljub temu je Rusija napravila skok iz barbar-skega carizma in fevdalizma v moderno družbo, kar ji daje šele prave pogoje za nadaljno razvijanje.

Mednarodni proletarijat bo kljub diferencam gle-de taktike in podobnih vprašanj stal ob strani revolu-cionarne Rusije. Rusija se mora ohraniti njenemu ljudstvu. Rusija mora ostati trdnjava proletarske re-volucije. Rusija bo praktična šola za uvajanje socia-lizma. Ona je most iz starega v novi družabni red.

Ko se ta teden slavi obletnica druge ruske revo-lucije—uspešne revolucije, ki je dosedaj premagala še vse ovire, se pripravljajo vladajoči elementi v za-vezniških deželah in v Zedinjenih državah na prazno-vanje obletnice premirja, ki je bilo podpisano dne 11. novembra 1918. Generali, ministri in drugi visoki uradniki bodo v slovesnih govorih pripovedovali o zaslugah njihovih držav za zmago zavezniškega oro-žja. Italijani bodo ob tej priliki ponovno trdili, da je Italija s svojim vstopom v vojno za demokracijo odlo-čila vojno v prilog zaveznikom. V Zedinjenih državah trdijo isto. Belgijci pravijo, ko ne bi bilo njihovega odpora, bi bile nemške armade kmalo pogazile Francijo. Francija pravi, da je s svojimi armadami rešila Anglijo. In Rusi trdijo, če ne bi bilo silnega pritiska ruskih armad na Nemčijo in Avstro-Ogrsko, bi danes bil Berlin diktator svetovni politiki. Torej kdo je pravzaprav odločil zmago? In kdo je pripomogel k obvarovanju ruske revolucije? Med ljudmi v zavezni-ških državah jih je mnogo, ki pravijo, da če ne bi bilo zavezniške zmage, bi kajzerjeve armade zasedle po porazu zaveznikov Petrograd in Moskvo ter po-vrnile Rusiji carizem, s katerim je bil kajzer v prija-teljsstvu. Mnogi izmed boljševikov obratno trdijo, da je ruska propaganda pomagala izpodkopavati moralo

nemške armade, ki je bila potem poslana na francosko fronto in okužila še ostali del armade. — Če —

Da ljudje nekoliko pozabijo na brezposelnost, prihajajo od časa do časa iz Washingtona vesti, da bo pivo dovoljeno, seveda le v zdravilne svrhe, ako ga predpiše zdravnik. Na to sledi silen vrišč iz suhaških vrst, odgovori od mokračev, mnogo grmenja v časopisju. Kaj brezposelnost! Prohibicija je življensko vprašanje dežele. Toda prohibicije ni. Tihotapstvo z žganjem bujno cvete in tisoči si bodo z njim pridobili premoženje. Pijančuje se v nekaterih krajih bolj kakor v časih "mokrote" in nekateri agitatorji poročajo, da je agitacija sedaj bolj otežkočena kakor pa pred prohibicijo. Ljudje pijejo, ljudje varijo pivo, kuhajo žganje, pa jim ne preostaja časa za čitanje ali aktivno sodelovanje v organizaciji. To je posledica prohibicionističnega fanatizma. In ob enem je to posledica indiferentnosti ameriškega delavstva, ki prepušča, da mu kratijo osebno svobodo moralistični fanatiki, trustjani in teroristične organizacije.

Nadebudni urednik "Glasila KSKJ." je zapisal v članku, v katerem pripoveduje o silnem skrahiranju politike sovjetske vlade, "da je delo brez kapitala mrtvo." To je zelo čudno odkritje, ki pa ni novo, kajti kapitalisti ga vedno naglašajo, toda ne tako jasno kakor urednik glasila največje slovenske katoliške organizacije.

Kapital je le sredstvo, potom katerega kapitalizem izmoghava dobiček iz delavčevih produktov. Kapital sam na sebi ni nič. Delo je vse. V današnjem sistemu je kapital tisto, kar povzroča brezposelnost, draginjo, vojne vsled konkurenc na svetovnih trgih itd. Kapital je tu radi profita. Kapital, kakršnega pozna sedanji sistem, bo treba odpraviti in to nalogo bo izvršil socializem. Delo bo ostalo, kajti delo ustvarja. Produkti dela — in ne kapitala — pa bodo služili v socialistični družbi splošnosti in ne posameznikom. Kapital sam na sebi je mrtva stvar, ki ničesar ne jemlje in ničesar ne daje. Delo ustvarja. Mr. Zupan bo lažje pisal o takih rečeh, če se nekoliko pouči o ekonomiji. Če prečita nekaj socialističnih knjig, mu ne bo škodovalo.

Neuko ljudstvo se da z lahkoto zavajati premetenim sleparjem. To lahko potrdi Fr. Parker, ki je ustanovil Co-operative Society of America in in pripravil ljudstvo, ki je kupilo od njega delnice, ob nekaj milijonov dolarjev. Pri Parkerjevi kooperativi ni bilo kooperativnega nič drugega kakor ime. Mi smo vedno odklanjali oglašati njegova bombastična poročila, kajti kjer ni združnikov v pravem pomenu besede, tudi ne more biti zadruga. Sedaj je Parker pred sodiščem, njegova žena pa se je skrivala nekje v Kanadi in s seboj ima par milijonov dolarjev za "deževne dni", kakor poročajo časopisi.

Nekdo je pred senatno preiskovalno komisijo za raziskovanje vzrokov oboroženih uporov v W. Virginiji dejal, da je J. P. Morgan odgovoren za nemire premogarjev v W. Virginiji. To je zmota. Nobena posamezna oseba ni odgovorna za te upore premogarjev. Sistem je odgovoren. Morgan, Gary in drugi trustjani se lahko jutri umaknejo, pa jih bodo nasledili drugi, nič boljši in nič slabši od prejšnjih. Če umori kak fanatik kralja, zasede prestol drugi dan že drugi kralj, ki je morda komaj čakal, da dobi to priliko. Sistem je treba odpraviti, ne Morgana.

Poraz Nestranskarske lige v North Dakoti.

Pri odpoklicnih volitvah, ki so se vršile 28. oktobra v N. Dakoti, so bili governor Lynn J. Frazier, generalni pravdnik Lemke in komisar za agrikulturo Hagan poraženi in na njihova mesta izvoljeni "neodvisni" kandidati, ki so jih postavili na volilno listo finančni interesi.

Kakor posnemamo po neuradnih poročilih, je bilo oddanih za odpoklic governorja in drugih dveh uradnikov okoli 110 tisoč glasov, proti pa okoli sto tisoč glasov. Privatni interesi so torej zmagali z neznatno večino. Možno je, da so se vršile pri volitvah v mestnih okrajih, kjer ima Nestranskarska liga najmanj pristašev, tudi kake sleparije in se lahko dogodi, da bo koncem konca dokazano, da je zmagala Nestranskarska liga in ne njeni nasprotniki.

Volilni boj je bil ljut, kajti šlo se je za obdržanje industrialnega programa, ki ga sedaj izvaja Nestranskarska liga, ki je imela državno vlado v svojih rokah. Proti temu programu je naperjen boj privatnih interesov.

Nestranskarska liga je bila organizirana pred šestimi leti. Na čelu gibanja je bil A. C. Townley, ki je še sedaj predsednik Nestranskarske lige. Ta liga se poslužuje politične akcije za uvajanje industrialnega programa, ki stremi osvoboditi farmerje iz odvisnosti špekulantov in bankirjev.

Ko je posegla Liga v politični boj, je našla za svojo propagando rodovitna tla, posebno v N. Dakoti, ki je zibelka Nestranskarske Lige. Gibanje je močno razširjeno tudi po Minnesoti, Wisconsinu in deloma v S. Dakoti, toda razun v N. Dakoti ni nikjer doseglo večje politične moči za izvajanje svojega programa. V N. Dakoti so njeni kandidati za governorja, generalnega pravdnika in poljedelskega komisarja zmagali skozi tri termine. Sedaj jih je doletel poraz in s tem je prišlo v opasnost tudi vse storjeno delo in institucije, ki jih je Liga uvedla v N. Dakoti za časa, ko je bila na krmilu. V legislaturi je že prej doživela poraze, kajti finančni interesi vodijo že več let sistematično propagando za diskreditiranje N. L. in njenega programa. Kljub temu ima še zelo veliko pristašev med farmerji, kar so najboljše pokazale zadnje odpoklicne volitve.

Nestranskarska liga je uvedla mnoge reforme v gospodarsko in politično življenje N. Dakote. Med drugim je uvedla državno zavarovalnjo proti toči. V ta namen je naložila na vsak akter tri cente davka; v tem je vključena tudi neobdelana zemlja. Vsaka farma je postala potom tega zakona avtomatično zavarovana prati prej omenjeni vremenski neizgodi.

Ustanovila je državno banko, ki je oprostila farmerje vplivov bankirjev v Minneapolisu in St. Pavlu ter druge. V tej banki je zapopaden centralni bančni sistem za vso državo. Ker je finančni svet napovedal neizprosni boj tej instituciji, ima v poslovanju velike težave in kakor poročajo, je bila sprejeta pri odpoklicnih volitvah 28. oktobra tudi iniciativa, da se ta banka likvidira.

Sprejet je bil zakon, ki daje državi pravico prevzeti premogovnike ali katerokoli javno napravo in jih obratovati v slučaju potrebe za varovanje življenja in posesti.

Mlinski zakon za N. Dakoto določa, da sme vsak farmar poslati vzorce žita v to določenemu uradu, kjer se jih kemično preišče, da se pronajde kakovost. Namen je bil, da se prepreči lastnikom žitnih elevatorjev varati farmerje s tem, da se določa produktom slabšo kakovost kot jo v resnici imajo. Poleg tega je bilo vladi naročeno, naj oskrbi gradbo državnih žitnih elevatorjev in potrebni fondi v ta namen so bili določeni.

Državni industrijski komisiji se je dala pravica, da sme pričeti z gradnjo državne mesne industrije (klavnice).

Uvedla je davčne reforme; legislatura je nadalje poskrbela za stavbinsko društvo, ki omogoča farmerjem in delavcem grajenje domov; uvedla je zavarovanje delavcev; reformirala je dohodninski davek; razširila je samoupravo mest z določbo, ki jim dovoljuje lastovati javne naprave; prepovedala je otroško delo; uvedla je osemurni delavnik za ženske in minimalno plačo za ženske; določila je znižanje voznine za blagovni promet. Poleg tu navedenih je bilo sprejetih v legislaturi še mnogo drugih reform, ko je prišla na krmilo N. Dakote Nestransarska liga, toda sodišča so proglasila precej teh zakonov za neustavne in pričel se je legalni boj, v katerem je v splošnem uspela N. L. —

Izvajanje industrialnega programa je pod jurisdikcijo industrialne komisije, ki jo tvorijo trije člani vlade: governor, generalni pravdnik in komisar za poljedelstvo. V tem je Liga napravila veliko napako, kajti uspeh njenega programa odvisi od te industrialne komisije. Ako so pri volitvah pristaši Lige poraženi, pride industrialna komisija v roke nasprotnikov, ki bodo gotovo skrbeli, da se bodo z industrialnim programom delali neuspehi, z namenom, da se ga diskreditira med prebivalstvom. Pod takimi okoliščinami industrialni program N. Dakote ne more imeti stabilnosti in s tem tudi njegovi zagovorniki ne morejo imeti zaupanja v uspešno razvijanje državne industrije. Pristaši lige naglašajo, da ima ljudstvo vsake dve leti priliko odpozvati tiste uradnike, ki so ob enem člani industrialne komisije, ki ne vrše svojih dolžnosti pri delu za industrialni program. Na prvem mestu bi se morala najti pot, katerih je mnogo, da se upravljanje industrije, ki je last države, odvzame političnim funkcionarjem, ki so morda dobri politiki, toda slabi strokovnjaki in ekonomski. Razun tega obstoji nevarnost, da pridejo politični uradi lahko v roke nasprotnikom industrialnega programa. To se je pokazalo baš pri zadnjih odpoklicnih volitvah. Politična vlada naj kontrolira javne naprave, toda upravljajo naj jih v prvi vrsti prizadeti faktorji.

Tri stvari so absolutno potrebne za uspešno grajenje velike industrije: Enotna, neprekinjena uprava, ki ne bo odvisna od izidov volilnih bojev; sposobnost vodstva in odgovornost. Ne meseci, ampak leta so potrebna za developiranje industrije. Načrti morajo biti narejeni v čimboljših popolnostih, toda rezultati se v mnogih slučajih pokažejo šele čez leta. Ravno v tem je vzrok, da pride med prizadeto ljudstvo tolikokrat razočaranje, ker pričakuje takojšnjih rezultatov, toda mesto teh vidi velikanske začetne težave in ovire.

Industrialni program farmerjev v N. Dakoti je eksperiment, ki bo mnogo koristil bodočemu delu poljedelcev za gospodarsko osamosvojitve izpod izkoriščanja špekulantov in bankirjev. Iz sedanjih napak se bodo učili, kako bo treba delati v bodoče, da se za-

sigura uspešnejši razvoj gospodarskim napravam, da ne bodo v vedni nevarnosti vsled sprememb oseb in političnih uradih.

Gospodarski program Nestransarske lige pomeni evolucijski proces iz kapitalizma v socializem. Sedanje privatne naprave, kot mlini, klavnice, premogovniki, banke, žitni elevatorji itd., bodo prehajali v posest države, in temu lahko pravimo državni socializem. Zaeno s tem se uvajajo razne socialne in druge reforme, kot omejevanje delavnika, prepoved otroškega dela v industriji, minimalne plače, zavarovanje za starost in onemoglost ter zoper bolezn in brezposelnost, oskrbovanje cenenih, udobnih stanovanj, izboljševanje šolstva itd.

Interesi farmerjev in delavcev v današnjem sistemu v mnogih ozirih niso enaki. Socialistični program najde med delavstvom veliko bolj ugodna tla kakor med farmerji. To velja posebno za evropske dežele. Farmerstvo v Zedinjenih državah pa je bolj industrialno organizirano in je v ravno taki odvisnosti od kapitalistov, ako ne še v večji, kakor industrialno delavstvo. Program Nestransarske lige zasluži podporo zavednega delavstva. Med aktivnimi delavci v N. L. je mnogo socialistov, ki so bili nekdanj aktivni v socialistični stranki med industrialnim proletariatom, sedaj pa delujejo med farmerji in reči se morá, da z večjim uspehom.

Kake posledice bodo imele zadnje odpoklicne volitve v N. Dakoti na bodočnost Nestransarske lige, je težko prerokovati. Gotovo je to, da je nemogoče eni posamezni ameriški državi izvajati industrialni program, kot ga skuša N. Dakota, ako nima mogočne opore tudi v drugih državah. Kapitalizem je dovolj močan, da lahko stavi marsikakšnemu eksperimentu katastrofalne ovire, če tudi le za kratko dobo. Iz tega sledi, da je v prvi vrsti potrebna jaka organizacija z močnim časopisjem, ki bo kos sovražni propagandi. Kar velja za farmerje, velja za delavstvo. Ena velika občina v socialističnih rokah ne more vpetjati socialistični red za dotično občino. Vse, kar more, je uvajati reforme. Ena velika socialistična sila v državi stori lahko mnogo več. Iz tega sledi stara resnica, da je treba jačati organizacijo, širiti socialistično propagando in njeno časopisje in vzgajati ljudstvo, da bo razumelo, kaj je socializem in kaj ima pričakovati od njega.

V Chicagu se bijejo med seboj dve republikanski frakciji in druga drugi očitane korupcijo. Korupcije je v Chicagu, kakor po vseh ameriških mestih, silno veliko. Vse je korumpirano do mozga. Ampak kadar pridejo volitve, tedaj ljudstvo vedno glasuje za stranke, ki so predstavnice korupcije. Kljub toliko naglašani ameriški demokraciji se ljudstvo še ni naučilo vladati samega sebe. Demokracija je torej taka, kakršne je ljudstvo vredno. Kadar bo boljše, kadar se bo kaj naučilo, si bo znalo izboljšati tudi sistem vlade in družbe.

V Palestini so izkopali mesto, ki je staro 4500 let. Mnogo zanimivega bo našla znanost v tem mestu, med drugim to, da ni bil barbarizem v tistih časih mnogo večji od sedanjega. 4500 let ni mnogo v razvoju sveta. Civilizacija se pomakne skokoma naprej, potem zastane, pridejo vojne, pa jo pomaknejo zopet nazaj. Včasih se je po takih katastrofah povrnil še večji barbarizem kot je bil preje. In šlo je zopet od kraja, nekoliko hitreje kot prvič. In ta proces se ponavlja tudi v sedanji dobi.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

Dopisi.

DELAUSTVO SE SAMO PRODAJA.

LAWRENCE, PA. — Človek premišlja o brezposelnosti, v kateri je prizadetih okoli šest milijonov ljudi; v poleg teh direktno trpi še 20 milijonov članov družin brezposelnih roditeljev. Ako greš med ljudi in se razgovarjaš z njimi, boš naletel na take, ki se silno pritožujejo čez brezposelnost, krivdo zanjo pa pripisujejo socializmu, ker so prodali delavstvo. In nadalje, kaj sploh zmorejo socialisti? V praksi še niso pokazali ničesar, kar bi dokazovalo, da so res za delavsko ljudstvo. Nikdar ne vprašajo sebe, če so sami že kaj storili za socialistično organizacijo, ali če so kdaj kaj prispevali za socialistično propagando.

To so ljudje, ki si predstavljajo socialiste kot odrešenike, ki prihajajo iz neke dežele, da rešijo delavce. Nekje na njihovi poti pa jih srečajo bogataši, jim ponudijo podpuknino, socialist jo vzame in odide nazaj. Odrešenik se je izneveril. Tak utis dobi človek, kadar posluša modrovanje nekaterih ljudi o socialistih in socializmu.

Udeležil sem se mnogih shodov, največkrat z namenom, da vidim, kolikšna bo udeležba, kakšen utis bo dobila avdiencia, kako bodo nanjo vplivali govori; hotel sem videti učinek shodov, ki se sklicujejo zato, da se masi ubija smisel za organizacijo, da se jo izobražuje, da se jo navaja na aktivno delo. Sklicatelji se trudijo, govorniki se mučijo, masa aplaudira. In ko poslušas po shodu nekatere ljudi, ti pride na uho obiranje sklicateljev in govornikov, češ, da je bila vsa stvar vprizorjena zato, da se jih malo "nablufa", ljudje se pa seveda ne puste blufati, to slovesno zagotavljajo. Vsak sodrug, ki je bil aktiven pri takem agitatoričnem delu, mi bo priznal, da je po vsem velikem trudu moral končno poslušati take govorice.

Ravno tisti ljudje, ki so delovali med maso in ji pripovedovali, da prihajajo slabi časi, da se je treba pripraviti na boj proti sistemu, ki tira ljudstvo v mizerijo, ravno te učitelje je neuka masa zaničevala in se jim posmehovala. Prezirala jih je takrat, kritizirala jih danes, sebe pa ne vidi. Tak je današnji svet. Čas bi bil, da bi se kaj naučil iz bridkih izkušenj, da bi pričel misliti in se pripravil na borbo. Morda bo kdo izmed sotrpinov vprašal: "Kaj pa hočeš da storim, da bo v bodoče bolje meni in drugim?" Odgovor je enostaven: Organizirana skupina ljudi, ki predstavlja današnji sistem, nas tlači in meče na cesto, nas preganja in peha v brezpravnost. Ta skupina ni velika, toda tista nezavedna masa, na katero se opira kapitalistična manjšina, je ogromna. Kakor vladajo oni svet s svojo organizacijo in vzdržujejo svoj sistem s pomočjo organizacije, tako mora tudi delavstvo skrbeti, da se vzgoji za organizacijo, da pridobiva čim več delavcev vanjo, da se pod praporom mednarodnega socializma bori proti sedanjemu sistemu, da ga odpravi in postavi mesto njega socialistično družbo. To je boj, ki ga moramo vršiti zase, za naše družine, za naše potomce.

Kdor imenuje delavsko propagando "bluf", ta blufa samega sebe, v škodo vsega delavstva in v korist kapitalizmu.

Dostikrat sem se imel priliko razgovarjati z ljudmi o slabih časih, štrajkih in o brezposelnosti. In zelo mnogo jih je, ki trdijo, da so ravno taki časi najbolj ugodni za preobrat, ker je ljudstvo vsled mizerije nezadovoljno, pa je bolj pristopno naukom in uporu. Ravno narobe je res; kadar so ljudje v stiskah, niso za nobeno akcijo. Nezadovoljni so, to je res, ampak sama nezadovoljnost ne pomeni ničesar. Obnašajo se kakor pokvarjen avtomat, ki sicer deluje, ne producira pa nobenega rezultata. Pripravljeni so sprejemati nasvete, če le izgleda, da bi jim izvajanje istih momentalno koristilo, neglede, kako bi jim stvar v bodočnosti lahko škodovala.

Taki so ljudje v današnjem položaju tu in v Evropi. Le težko se uče, kako velike naloge imajo za izvršiti v svojo korist.

Kakor drugod, vlada tudi pri nas velika, dolgotrajna brezposelnost. Ljudje se trumoma selijo v druge kraje; ne vem, če bodo imeli drugje več sreče, ampak iz srca jo želim vsem. Naš socialistični klub izgublja raditega člane, upam pa, da jih ne izgublja J. S. Z., oziroma soc. stranka. S tem, da prenehajo biti člani tukajšnjega kluba, še ni rečeno, da prenehajo biti člani stranke. Pričakujem od naših sodrugov, da bodo povsod, kjer se bodo naselili, vstopili v socialistično organizacijo. Ako kluba še ni, naj ga ustanove. To je dolžnost vsakega sodruga, ki je res član zavedne delavske armade.

Vsled brezposelnosti so gmotno prizadeti naši klubi, časopisi in stranka. V nekaterih krajih je industrialna kriza občutljivejša kakor v drugih. V nekaterih mestih počiva skoro ves obrat. V drugih krajih ni tako kritična. Sodrugi, tam kjer še delajo opozarjam, naj se brigajo vsaj v teh resnih časih nekoliko bolj za našo Zvezo in podpirajo list Proletarec, kajti nam ni mogoče mnogo pomagati, dokler smo sami v občutnih stiskah, ki nam jih je prinesla brezposelnost. Na tu živče sodrugi pa apeliram, da ostanejo zvesti socialističnim načelom, da delujejo za organizacijo. Gmotno ne moremo pomagati. Razumeti moramo, da niso gmotna sredstva tisto, kar stranka najbolj potrebuje. Kar potrebuje socialistično gibanje je to, da delavstvo misli, da rabi svoj razum v boju za pravičnejši ružabni red, kajti to je cilj, ki ga ima stranka zapisanega na svojem praporu.

Tovariši delavci, ako proučujete današnji položaj, boste spoznali, da ni bil še nikdar tako na mestu kakor je ravno sedaj naš stari bojni klic: "Delavci vseh dežel združite se!"

John Terčelj.

O NOVEMBERSKIH VOLITVAH V CLEVELANDU.

CLEVELAND, O. — Dan 8. novembra, ko bo delavstvo imelo priliko izreči svojo obsodbo nad sedanjim sistemom, je pred durmi. Tega dne bo dobilo delavstvo mnogih mest občinske uprave v svoje roke — ako jih bo hotelo. To se pravi, ako se bo znalo postaviti v boj, ako se bo zavedalo pomena volilnega dne. Skušnje zadnjih desetletij dokazujejo, da je ameriko delavstvo vedno pripravljeno poljubljati bič, kateri ga tepe in ga bo še tepel — če ne prime samo biča v svoje roke in ga obrne v tisto smer, iz katere sedaj prihaja bičanje delavstva.

Osmega novembra se vrše volitve za županska mesta, mestne odbornike in v druge važne urade, ki so važni tudi za delavstvo; kajti če morejo ti uradi koristiti kapitalističnemu razredu, bi koristili tudi delavstvu. Kapitalizem se temeljito potrdi voditi energično volilno kampanjo in žrtvuje zanje ogromne svote. Tega kapitalisti ne bi delali, ako se jim ne bi izplačalo.

Prihajajo pritožbe iz vrst delavstva in ravno tako od s strani nasprotnikov, da delavstvo še nima dovolj sposobnih mož, ki bi bili kos nalogam na odgovornih upravnih mestih. Četudi bi bilo v tem nekoliko resnice, s tem vendar še ni rečeno, da se mora delavstvo brezpoznojno podati in pustiti republikanski in demokratiški stranki, da hodita po njem. Nič ne de, če doživimo poraze v volilnih bitkah. Vsak poraz je vendarle zmaga, ki nas privede bližje k splošni zmagi. Porazi so za delavstvo le vaje, — šola, iz katere se uči, kako se je treba pripraviti na boje v bodoče in utrjevati svoje postojanke.

Med delavci so zelo v modi izgovori; zelo radi ponavljajo frazo: "Kaj ga bom volil, ker itak vem, da ne bo izvoljen." To je zelo stara pesem in njeno ponavljanje postaja že absurdno. Kdor hoče zmago, mora biti pripravljen na boj. Komur je ležeče na tem, da pride delavstvo enkrat do svojih pravic, mora biti aktiven v socialistični organizaciji, pridobivati ji mora nove člane in širiti razredno zavest med proletarskim razredom.

Kaj pa imajo delavci od tega, ker so pri zadnjih predsedniških volitvah pred letom dni glasovali za

predsednika republike, ki je bil kajpada izvoljen z več milijoni glasov večine? Toda tistih šest milijonov je danes na cesti in čakajo obljubljene prosperitete. Dela čakajo, en mesec, dva, tri, pet — in vsi bi radi delali. To je njihovo plačilo, ker so glasovali za tistega, o katerem so "vedeli, da bo izvoljen," in nihče ga jim ne zavida. Celo privoščiti jim je! Zakaj niso glasovali za Debsa? Rekli so o njem: "Dober človek je in tudi pravičen, toda čemu bi ga volili, ko pa ne bo izvoljen." In sedaj pride naše vprašanje: Kaj bi bili tisti delavci izgubili, če bi glasovali za Debsa, čeprav bi ne bil izvoljen?

Naš socialistični klub obstoji že svojih deset let in v teku vse te dobe ima beležiti danes sedemdeset članov. Zakaj jih ni več...? Vprašajte sami sebe in dajte odgovor. Potom tega kluba je bil že petkrat postavljen kandidat v mestni koncil, toda do danes še ni bil izvoljen. Tudi letos imamo v tem okraju svoje kandidata; sodrug Joseph Jauh, ki je poznan med nami kot zvest boritelj za delavsko stvar, kandidira v tem okraju.

Volilci 23. okraja imajo torej priliko poslati v mestni koncil moža, kateremu lahko brez skrbi zaupajo. To bo ob enem tudi naš protest proti razmeram, ki nas tlačijo tako, da komaj dihamo. Seveda se zopet čujejo tisti glasovi, ki se vlečejo kot morska kača od kar imamo delavsko gibanje: "Kaj bi ga volil, ko vem, da ne bo izvoljen?" Zares, prav gotovo ne bo nikdar izvoljen noben delavski kandidat, če se bodo taki izgovori vedno ponavljali.

Vsak delavec-volilec je dolžan oddati svoj glas kandidatu, ki je član njegovega razreda in zastopa resnične ljudske interese; če bo vedno glasoval za svoje nasprotnike, se sistem ne bo nikdar izpremenil delavstvu v prid.

Tudi taki glasovi se slišijo: "Volil bi ga, pa se mi ta in ta v klubu ne dopade." Well, pisec teh vrstic se tudi z marsičem ne strinja, kar se v klubu godi, toda to ne šteje, kajti v klubu ni zaradi oseb ampak radi socialističnega prepričanja in to bi morali vsi tisti, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, vpoštevati.

Komur je na tem, da se razmere za delavstvo izboljšajo, bo gotovo glasoval za kandidate, ki jih postavijo zavedni delavci. Ne bo se dal ujeti na limanice vabljivih obljub od strani republikanskih in demokratskih lakajev, ki imajo toliko časa, dokler potrebujejo vaš glas, polna usta medu, toda kadar svoj namen dosežejo, potem na vas pozabijo, dasiravno so prišli z vašo pomočjo tja, kamor so želeli priti. Vam, ki ste jih izvolili, pa "naj Bog pomaga, če si sami ne morete." To je od njihove strani pravičen nasvet. Kandidatje republikanske in demokratske stranke so si enaki, in med njimi ni nobene načelne razlike. Prislovičica, "ta je dober človek," ne more držati pri zavednem delavcu. Pri delavcu morajo veljati principi, ne pa fraze o "dobrih ljudeh." "To hell with good man!" Zame ni vprašanje kdo kandidira, ampak kakšen program zastopa in koliko bo imelo delavstvo za govoriti potem, ko bo izvoljen. To je glavno vprašanje.

V Clevelandu imamo precej važnih problemov, ki bi se lahko rešili v ljudsko korist. Kapitalistični zastopniki jih ne vidijo, kajti njim je briga za ljudski blagor lanski sneg. Oni pazijo le, da se ne zamerijo trgovski zbornici, kajti tam je njihovo "ljudstvo," katerega zastopajo.

Lahko bi našel sto in sto koristnih reči, ki bi bile koristne ljudstvu, ali čas mi ne dopušča in lahko se le pripeti, da gre vse skupaj v koš.

Končno naj še omenim, da priredi socialistični klub v nedeljo dne 6. novembra ob 2. popoldne v Božeglavi dvorani kampanjski shod, na katerem bo nastopilo več govornikov, ki bodo razložili pomen volitev in pomen socializma ter organizacije. Pridite gotovo na ta shod.

Vaš za socializem, organizator socialističnega kluba št. 27, JSZ.

Poleg irskega imamo tudi katalonsko vprašanje, podobno irskemu. Ampak Kataloncev ni v Zedinjenih državah, zato le malo vemo o njihovem boju proti kraljevski španski vladi. Sicer pa imamo številne probleme doma, ki jih ljudstvo ne pozna in še manj razume.

Iz upravnštva.

Kaj si mislite sodrugi, ako bi podvzeli kampanjo za nabiranje novih naročnikov Proletarcu? TISOČ NOVIH NAROČNIKOV do Novega leta! Nemogoče! Morda pa je mogoče. Zelo veliko naših starih naročnikov je že mesece brez zasluzka. Brezposelnost zelo rada poseže v prvi vrsti med radikalne delavce. Kompanije jih imajo zaznamovane, in kadar pride ugoden čas, so taki delavci prvi, ki jih odslovo. Ali na tisoče naših ljudi dela in na tisoče jih je, ki niso naročeni na Proletarca. Veste, kriza ali nekriza, stroški pri izdajanju Proletarca so enaki ko poprej in če se dohodki iz enega vira zmanjšajo, jih je treba poiskati drugje. Dolgove je treba plačati. Zato bomo pričeli s kampanjo za tisoč novih naročnikov. Potrebno je, da se Proletarca razširi. Le pogledite, kako padajo po njem — in to od vseh strani! Je pač socialistični list. Napadi na Proletarca ponovno potrjujejo dejstvo, da mu gre ogromno zaslug za probujo jugoslovskega delavstva v Zedinjenih državah, zato udrihajo po njem zavajalci vseh kovov. Dobro, mi bomo odgovorili s povečano agitacijo za razširjanje lista. Ali ne, sodrugi?

John Prudich iz Collinwooda obljublja, da se bo pričel energičnejše agitirati za pridobivanje naročnikov proletarcu. Med drugim piše, da se bodo vrnili v klub stari bojovníki. Poročilo, ki dokazuje, da gremo naprej.

Sodrug John Terčelj iz Lawrence, Pa., piše, da ovirajo tam agitacijsko delo slabe delavske razmere. Vsled dolgotrajne brezposelnosti je mnogo ljudi prisiljenih iti za delo drugam v upanju, da jim bo drugod sreča milejša. Ali ni lep ta sistem? Delo v teh časih pomeni srečo za tiste, ki ga imajo. Kljub kritičnim razmeram dostavlja Terčelj, da bo šla naša stvar naprej, ker druge poti ne poznamo.

Sodrug Louis Urbancich iz Detroita poroča, da so izgledi, ki kažejo, da bo njihov klub napredoval v članstvu. Detroitiski sodrugi neumorno skrbijo tudi za razširjanje Proletarca. Prvenstvo gre seveda zastopniku sodrugu Urbančiču in drugim pred njim, kot n. pr. s. L. Gorjupu, ki so agitirali za socialistični tisk v Detroitu.

Od mnogih naročnikov dobivamo pisma s prošnjo, naj jim ne ustavimo lista, in obljubujejo, da bodo ponovili naročnino, kakor hitro jim bo mogoče. Razume se, da se jim list pošilja naprej. Dolgotrajna brezposelnost je pripravila mnoge ob vse prihranke, kateri so jih imeli, drugi pa so zagazili v dolgove. Sistem, ki povzroča brezposelnost, nima pravice do obstanka, kajti na milijone delavskih družin je prizadel. Glad, prezebanje, pohajkovanje, jok žena in otrok so reči, ki spremljajo brezposelnost.

Mi prosimo naročnike, ki so sedaj brez sredstev, eno: Da ob prvi priložnosti poravnajo naročnino. Mi imamo težave v tem, da nimamo fondov, v katere bi posegali za kritje rednih stroškov, in ker jih nimamo, gremo v takih razmerah v dolg. Ker nam torej brezposelnost med delavstvom škoduje, naj agitatorji poskrbe, da se vrzeli nadomestijo z novimi naročniki. Čas agitacije, kakršno smo poznali v časih stoprocentne aktivnosti, je zopet tu. Čudeži se niti na božjih potih več ne dogajajo in še toliko manj v našem gibanju, ki ni nikdar verovalo v čudeže, nego samo v DELO in IZOBRAZBO.

IZVLEČEK ZAPISNIKA SEJE UPRAVNEGA ODBORA PROLETARCA DNE 27. OKTOBRA 1921.

Navzoči Udovih, Godina, Gottlicher; za upravnštvo Pogorelec; za uredništvo Zajec; za tajništvo JSZ. Petrich. Član upravnega odbora s. Tauchar se je oprostil, ker je imel važen opravil in ni mogel prisostvovati tej seji. — Predseduje Udovih. Ker s. F. Aleš, tajnik upravnega odbora, ki ob enem vrši zapisnikarski posel, ni bil navzoč na tej seji, se sklene, da se čita le izvleček zapisnika zadnje seje upravnega odbora, kakor je bil priobčen v Proletarcu. Sprejet kot čitan. — Sledje poročila: Blagajnik Godina nima posebnega poročila. Upravnik Pogorelec poroča o finančnem stanju

lista in druge podrobnosti v zvezi s poslovanjem. Dolg tiskarni znaša sedaj \$2,125.00. Dolg Proletarcu na oglasih in na naročnini pa znaša nekaj nad tisoč dolarjev. Ako bi bile vse Proletarčeve tirjatve izplačane, bi naš dolg tiskarni še vedno znašal nad tisoč dolarjev. Poleg tega pride sedaj še račun za tiskanje koledarja, ki bo znašal nad dva tisoč dolarjev, to je tisk, klišeji, vezba in drugi podobni stroški. Ker so vsled slabih industrialnih razmer tudi mnoge tvrdke zelo prizadete, moramo od nekaterih čakati na denar za oglase, ki so jih priobčale v Proletarcu. Istotako je z naročnino. — Poroča o pogojih tiskarne za tiskanje koledarja. — Poroča o enketi, ki se je svoječasno vršila v Proletarcu in na sejah socialističnih klubov o spremenitvi forme Proletarca. Večina odgovorov je bila za sedanjo obliko. Klubi v Detroitu, Clevelandu in še par drugih krajih so priporočali staro formo vsled agitatoričnih razlogov. Pravi, da je poizvedel za cene v tiskarni, da pronajde razliko za tiskanje sedanje in stare forme. Tisk za staro formo, ki je bila obsežnejša od sedanje, bi bil za nekaj odstotkov večji kakor pa je cena za sedanjo obliko. Če pa list v sedanji formi povečamo na 28 strani s platnicami vred, bi bila cena za tisk enaka kakor za tiskanje v stari formi. Računano na podlagi obsega lista, je tisk za sedanjo formo dražji, ker da več dela kakor pa format navadnega časopisa. Gradiva je tudi v sedanji formi mnogo, ker rabimo manjše črke. Želja večine naših klubov in naročnikov, ki so se udeležili enquete, je bila, da se sedanja forma ohrani. Toda ker se bliža novo leto, in ker ni umestno spreminjati formo pred letom, naj se sedaj še enkrat vpraša klube in naročnike, kako formo da žele in pri sklepu večine naj se potem ostane. Se sklene, da se naslovi na klube in na naročnike pismo, v katerem se jim pojasni sedanje gnotno stanje lista in se jih pozove, naj prično s kampanjo za nabiranje tisoč novih naročnikov.

Vpoštevalo se je vprašanje; ali vzdržati list in mu pridobiti dovoljne dohodke, ali pa iti še v večji primanjkljaj, ki postane končno lahko nevaren, je bil zaključek, da se izda tudi apel za nabiranje prispevkov v podporo istu. Upravni odbor se zaveda, v kako mizernih razmerah morajo živeti sedaj tisoči ljudi, ker jih je kapitalističen sistem vrgel na cesto. Toda v krizi niso prizadeti vsi, in tisti, ki niso, naj pomagajo kolkor v danih razmerah morejo, ako jim je ležeče na tem, da vzdržimo naše glasilo. Apela pisma dobe vsi naročniki, ki se jih razpošlje, kakor hitro bo dopuščal čas. Upravniku se nalaga, naj dobi nekaj sodrugov in sodruginj, ki mu bodo v teh mesecih pomagali pri delu razpošiljanja pisem.

Godina predlaga, naj se v pismih, ki se jih pošlje na društva radi koledarja, pošlje tudi list, v katerem se naj apelira za gnotno podporo Proletarcu. Vsaka, še tako majhna vsota je dobrodošla. Omenja, da list že precej časa ni podvzel nobene take kampanje, toda razmere so nas prisilile, da se zopet zatekamo k takim apelom. Istega mnenja je tudi S. Petrich. — Predlagano in sprejeto, da se oglašajo naše knjige tudi v Prosveti. — Upravnik poroča, da smo pred kratkim dobili zopet precej knjig iz starega kraja, nekaj zabojev pa je še v New Yorku, ki bodo v kratkem odposlani na naš naslov. Slednja pošiljatev prihaja iz Trsta, prej omenjena pa je prišla iz Ljubljane. — Upravnik poroča o ponudbi za prodajo hrvatsko-srbskih knjig, ki jo je poslal S. Bukšeg iz Šida v Srijemu (Jugoslavija). Se sklene, da se ceniki pregledajo in se iz njih pronajde, če je kaj primernega, kar bi mi mogli prevzeti v prodajo med hrvatsko-srbskim delavstvom v Zedinjenih državah. — Upravnik poroča o stroških, ki jih imamo, oziroma jih bomo imeli s koledarjem letnik 1922. Pravi, da tisk ne bo cenejši, mehke platnice bodo boljše kot za letnik 1921 in tudi precej dražje, klišeji nas stanejo več kot zadnje leto, papir bo boljši, in po natančnem proračunanju je prišel do zaključka, da nam je nemogoče znižati ceno. Omenja, da se ne dobi nikjer za tako majhen denar knjige s takim gradivom in ilustracijami kakor so naši koledarji. Cena koledarjem ostane torej 75c za mehko vezane. — Ker mnogi žele koledar vezan v platno, se je sklenilo, da se jih da vezati omejeno število izvodov, toda vezba naj bo boljše kot je bila zadnje leto. Cena vezanim v platno en dolar. Pri večjih naročilih se dajejo enaki popusti kot zadnje leto. — Zaključek seje — C. P.

Izveček zapisnika seje eksekutive J. S. Z.

dne 28. oktobra 1921.

Navzoči so Aleš, Godina, Gottlicher, Lučič, Mary Udovih, Bojanovich, Sekulich, Zajc in Petrich. Od nadzornega odbora je navzoč Tauchar; od upravnistva Proletarca Pogorelec.

Predseduje Zajc. — Zapisnik zadnje seje se prečita in sprejme. Po zapisniku poroča tajnik, da so bili vsi sklepi zadnje seje razen njegovega prisostovanja clevelandski konferenci, izvršeni.

Prečita se list sodruga Sestanovicha od udruženja br. 210 iz Detroita, v katerem poroča o tamkajšnjih razmerah. Se vzame na znanje.

Glede splošnega stanja pri Zvezi poroča tajnik, da je neizpremenjeno in da tako bržčas ostane, dokler se ne popravijo splošne delovne razmere. Vzglje temu da so razmere slabe, sta se reorganizirala dva stara kluba, in sicer v Carlinville, Ill., kjer sta povedla agitacijo sodruga Besjak in Čopi iz Springfielda, in pa v Homer City, od koder javlja reorganiziranje kluba št. 198 sodrug Krashek.

Rezultat referendumov v zadevi preložitve zveznega kongresa so glasovali člani Zveze sledeče: Da se vrši kongres o Božiču 1921 je glasovalo 47 članov; da se vrši kongres spomladi 1922, je glasovalo 110 članov. Na podlagi tega se vrši kongres torej spomladi 1922. Glasovanja so se udeležili klubi št. 1, 13, 25, 27, 50, 83, 128, 157, 176, 178, 200, 223, 224, 227.

V ruski pomožni fond se je zbralo do 28. oktobra \$2,757.46; odposlano je bilo v tem času newyorškemu socialističnemu dnevniku "Daily Call", ki skrbi, da se za zbrano svoto odpošiljajo živila in zdravila v Rusijo, \$2,300.00. Stroški za priredbo te kampanje kakor tiskovine, poštnina in drugo znašajo \$100.93. Na roki za odpošiljatev tega fonda je še \$356.53. Poročilo se vzame na znanje.

Tauchar, član nadzornega odbora poroča, da sta pregledala z Udovihcem zvezne knjige in račune in našla vse v redu. Iz računa je razvidno, da je bilo za dobo treh mesecev — to je za julij, avgust in september \$2,849.85 dohodkov, \$2,422.04 pa izdatkov. Blagajna dne 30. septembra torej \$427.81. Klubi dolgujejo zvezi za tiskovine \$20.56. Vrednost neprodanih knjig o amer. državljanstvu znaša \$249.60. Skupni imetek \$697.97. Od tega odpade za ruski fond \$324.72, slovenski sekciji \$94.96, in \$1.00 stranki za tiskovine. Imetek 697.97, dolg \$420.68, ostane čistega imetka dne 30. septembra \$277.29. — To se vzame na znanje.

Z ozirom na finančno vire, ki naj bi omogočili izvedbo načrtov za obsežnejšo socialistično propagando, kakor prirejanje shodov, ko se delovne razmere izboljšajo, tiskanje socialističnih brošur in knjig, kakor tudi, da se izkoplje "Proletarec" iz dolga, predloži tajnik načrt za organiziranje posebne pomožne akcije. Načrt je bil že predložen odboru slov. sekcije, ki je izvolila ožji odbor treh članov za pregledanje tozadevnega osnutka. Odpre se razprava, ki se je vdeleže Tauchar, Godina, Zajc, Luchich, Aleš in tajnik. Ker so nekateri mnenja, da je apel za to akcijo predolg, se izpuste iz njega še nekateri odstavki, nakar se proposicija sprejme in odredi tajniku v izvršitev. Zasnova načrt dobe v kratkem vsi aktivni klubi J. S. Z. in društva, ki jim je namenjen.

Luchich omenja napade "Znanja" na "Proletarca" ter pravi, da se tičejo ti napadi tudi srbske sekcije. "Proletarec" sicer odgovarja na te zavite napade, toda bi bilo tudi potrebno, da dobi srbska sekcija na razpolago štiri strani v "Proletarcu", kjer bi odgovarjali srbski sodrug na te neumestne napade in "Znanju" dokazali, kdo se je izneveril jugoslovanskemu delavstvu. Poleg tega bi se začel v kolonah "Proletarca" agitacija za poživljenje socialističnega gibanja med srbskimi delavci ter bi na ta način pripravljali pot lastnemu glasilu, na katerega srbska sekcija računa, čim dobi zato ljudi.

O zadevi govore Zajc, Petrich, Godina, Tauchar in Aleš. — Z ozirom na to, da razpolaga "Proletarec" le s 16 stranmi za gradivo in bi se s povečanjem lista povečali tudi stroški v tiskarni, se sklene, da imajo srbski sodrug na razpolago dve strani lista brez kakšne gnotne odškodnine. V slučaju pa, da žele imeti na razpolago več kot dve strani, bi srbska sekcija doplačala finančno diferenco, ki bi s tem nastala v ti-

skarni. S tem se člani srbske sekcije strinjajo in obljubijo, da prispevajo tozadevno gradivo.

Tajnik pravi, da je eksekutiva stranke izdala na socialistične krajevne organizacije apel, naj prirede dne 11. novembra, ko se odpre v Washingtonu po Hardingu sklicana razoboroževalna konferenca, manifestacije in shode, na katerih naj sprejmejo resolucije z zahtevo razoborožbe. Namen teh priredb naj bi bil ustvariti javno mnenje v prilog razoborožbe po načinu, kot ga zagovarjata naprimer senator Borah in senator France.

Ker je ta apel precej pozen in je vsled tega nemogoče misliti na kakšne separatno organizirane shode in manifestacije, se zaključuje, naj se naši klubi udeležijo priredb, ki jih organizirajo v ta namen državne in krajevne organizacije socialistične stranke.

Zaključek seje.

Tajništvo J. S. Z.

Listu v podporo.

JOHNSTOWN, PA. John Bambach	\$ 1.50
PULLMAN, ILL. Vrhovnik in Oblak	75
HERMINIE, PA. Soc. klub št. 69	5.00
CLEVELAN, O. J. Franceskin	5.00
CICERO, ILL. Frank Podlipec	.50
CHICAGO, ILL. Chas. Pogorelec	5.00
MILWAUKEE, WIS. John Shabus	1.00
GILBERT, MINN. Jac. Kustelj	.70
FOREST CITY, PA. Frank Ratajc	.50
PITTSBURGH, PA. Anna Skerl	.50

Skupaj \$ 20.45
Prejšnji izkaz 79.64

Skupaj \$100.09

Agitatorji na delu.

Število naročnin ki so jih poslali agitatorji za razširjenje Proletarca:

M. Pavšek, Irwin, Pa.	1
Jerry Alesh, Cleveland, O.	3
Lawrence Gorjup, Cleveland, O.	3
Jos. Zorko, W. Newton, Pa.	4
C. P., Chicago, Ill.	4
John Miklich, Johnstown, Pa.	2
A. Zornik, Herminje, Pa.	2
Pet. Bukovec, Johnstown, Pa.	1
A. Kovačič, Export, Pa.	1
John Kresse, Milwaukee, Wis.	1
J. Kokošin, Niles, O.	2
Fr. Zaitz, Chicago, Ill.	2
John Frank, Export, Pa.	2
Leo Poljšak, Cleveland, O.	1
Ant. Ovepek, Bidgett, O.	1
Ant. Nočak, Murgettstown, Pa.	3
J. Maticich, Luzerne, Pa.	3

Ruski pomožni fond J. S. Z.

Prispevki za odpočno ruskem delavstvu, ki je izpostavljeno lakoti in umiranju.

IX. Izkaz.

Chicago, Ill.: — "Slovenska Narodna Podporna Jednota" — \$500.00.

Chicago, Ill.: "Slodoba," odsjek 32 N. H. Z. sabrano medju članovima: po 50c: P. Čeh, N. Božič, J. Pavlak, J. Iviček, M. Katusič, Miss Liona Cuck, P. Iviček, J. Balija, V. Falica i R. Zuckhauser; J. Balija st. i V. Požgaj po 25c. — \$5.50.

Chicago, Ill.: Čisti prihod od večerinke, održane u ime gladijućih u Rusiji organizacije br. 20 J. S. Z. \$34.81.

Buhl, Minn.: Po \$1.: Max Martz in K. Kovačič. — \$2.00.

Franklin, Kans.: Društvo št. 92 SNPJ. — \$2.50.

Milwaukee, Wis.: J. Shabus \$1.35.

Murray, Utah: J. Peterlin — 25c.

V tem izkazu \$ 546.41

V izkazu dne 22. oktobra 2,216.55

Skupaj do 29. oktobra 1921 \$2,752.96

KAJ JE BILO POSLANO V RUSIJO ZA IZKAZANE PRISPEVKE V PROLETARCU IN PROSVETI?

V predzadnji številki Prosvete in Proletarca je bilo poročano, kam pošilja tajništvo J. S. Z. prispevke za ruski pomožni fond. V tej številki že lahko poročamo, kaj je bilo odposlano za prispevke, ki jih odračuna tajništvo J. S. Z. in kam je bila odpošiljatev na slovljena. New York Call poroča z dne 21. oktobra t. l. glede pošiljatev sledeče:

"The first shipment of relief supplies raised by the Call for the aid of famine sufferers in Soviet Russia will leave Pier 99, the Hudson River and 59th Street, on board the steamship Elzasier, of the Lloyd Royal Belge, Saturday afternoon. (Oct. 22.)

The Elzasier will sail directly to Petrograd Harbor, avoiding expensive reshipments.

The cargo consists of 30,000 pounds of granulated sugar, 30,000 pounds of rice, 15,000 pounds of Lima beans, 650 gallons of cottonseed oil, 4,800 cans of sweetened condensed milk, 150 pounds of cocoa, 28,000 bouillion cubes, 100 pounds of iodine crystals and 800 ounces of quinine. The cost of the cargo in round figures is \$6,000.00, not including the shipment charge.

The well wishes of the "Call Family", which made the first shipment possible, will go with the shipment to the workers of Russia, now engaged in the difficult task of creating a workers' government in a workers republic . . . As more funds come in to the Call other shipments will be made.

The money came largely from professional men and women. The Call had already urged the workers to contribute through their Unions and the Socialist party locals.

The largest donations came from the Jugo-slav Socialist Federation, one of the sub-divisions of the Socialist party national organization, whose 600 members collected more than \$1,700.00

The cargo is consigned to the Narodny Komisariat Zdavochranenia, the People's Commissariat of Public Health. It is shipped through the Products' Exchange Corporation."

To poročilo iz New York Calla nam pove, da je bila odpravljena pošiljatev z ladjo Elzasier, Lloyd Royal Belge črte, ki je zapustila newyorško pristanišče v soboto 22. oktobra t. l. Vsebinska pošiljatev je sledeča: 30,000 funtov drobnega sladkorja, 30,000 funtov riže, 15,000 funtov fižola, 650 galonov olja iz bombažnega semena, 4,800 škatulj kondensiranega mleka, 150 funtov kokoe, 28,000 porcij preparacij za juho, 100 funtov kristalnega jodina in 800 unč kvinina. Cena pošiljatev znaša okrog \$6,000.00 brez prevoza.

Posiljatev je naslovljena na Narodni zdravstveni komisariat v Rusiji. Ladja Elzasier pluje direktno v petrogradsko pristanišče. Denar, ki je na roki, se porabi za drugo pošiljatev.

Tajništvo J. S. Z. je poslalo dne 28. oktobra newyorškemu "Callu" še en ček za \$600, tako da znaša obračun J. S. Z. glede tega fonda do gori navedenega datuma \$2,300.00. Na tem mestu bodi še omenjeno, da se poslane svote newyorškemu Callu izkazujejo kot prispevki jugoslov. socialističnih klubov in slovenskih ter hrvatsko-srbskih podpornih društev v Ameriki.

S socialističnim pozdravom,

Frank Petrič, gl. tajnik J. S. Z.

VAŽNO ZA ROJAKE V HERMINIE.

Socialistični klub št. 69, JSZ, zboruje VSAKO TRETJO NEDELJO V MESECU ob 2 popoldne v dvorani društva Frostomisleci, št. 87, SNPJ.

Rojaki, pristopite k naši organizaciji, da s tem ojačate naše vrste.

Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

MILWAUKEE, WIS.

Seje slovenskega socialističnega kluba se vrše vsak drugi in četrti petek v mesecu v dvorani ILIRIJA, 310 First Ave. — Ker se na klubovih sejah obravnavajo važne stvari, je dolžnost članstva, da se udeležujejo sej. Pripeljte s seboj tovariše, ki se zanimajo za razredni boj in še niso v organizaciji.

John Kresse, 396—4th Ave.

UTRINKI.

Jugoslavija je dežela, ki predstavlja pribežališče za tisoče Rusov.

Aristokratje, inženirji, gledališki igralci, častniki, bivši trgovci itd., so prišli v Jugoslavijo po ruski revoluciji. In končno, ko v Parizu in Londonu niso vedeli, kam bi z Wranglovo armado, ki je po porazu v Krimeji stradala pri Carigradu, so jo velik del poslali v Jugoslavijo. Inženirji in drugi Rusi, ki imajo znanje ene ali druge stroke, so lahko našli službo. Nekateri parasiti, ki so pod carizmom izmозgavali ruskega kmeta, imajo denar in jim ni treba delati. Wranglove vojake pa so poslali na albansko mejo, da jo varujejo pred upadi Albancev. V Albaniji sicer trdijo, da so Jugoslovani tisti, ki vpadajo v Albanijo in ne obratno. Dejstvo je, da želi Srbija Skader in bo skušala vse, da ga dobi. Ampak tu se govori o ruskih beguncih. Ubežali so pred bolševiki, toda mnogi so pričeli v Srbiji in drugih krajih Jugoslavije širiti boljševiško propagando in vlada jih radi tega izganja iz dežele. Posebno mnogo revolucionarnega duha je med bivšimi Wranglovimi vojaki. Če ga je, je bil že čas, kajti če niso po tolikih izkušnjah spoznali, da so orodja v rokah francoskega in angleškega imperializma ter ruskih reakcionarjev, potem sploh nikdar ne bodo. Franciji se je dozdevalo, da pride do tega spoznanja, pa jih je poslala pod srbsko kontrolo, in v Jugoslaviji se razumejo na take stvari.

Če človek premišljuje ljudi pri "Znanju" se ne hote spomni Gorkijevih spominov o Tolstoju.

Nekoč je dal Tolstoj Gorkiju svoj dnevnik, da ga čita, in v njem je našel Gorkij tudi tole: "Bog je moja želja". Ko je prinesel drugi dan Gorkij dnevnik, je vprašal Tolstoja, kaj naj to pomeni. — "Oh, ena nepopolna misel," je dejal Tolstoj z napol zaprtimi očmi. "Hotel sem menda reči, Bog je moja želja, da ga poznam ... 'Ne, ne to' — se je zasmeljal in porinil dnevnik v svoj široki žep. Očividno je bilo, da si glede Boga ni bil na čistem. — Tako je tudi z ljudmi pri 'Znanju'. Same nepopolne misli, in z nobeno si niso prav na čistem, vzlic temu hočejo igrati vlogo nezmotljivih in najčistejših med najčistejšimi.

Toda ljudje, ki so poznali Tolstoja intimno — pravi Gorkij — so lahko zapazili na njegovem obrazu poteze, ki so kazale, da peša v njem celo želja, da ni res poznal Boga. In mi, ki poznamo ljudi pri "Znanju" vemo, da tudi pri njih ni prave vere v tisto čiščobo, ki si jo tako svečano prilasčajo, ampak da je to le nekako posnemanje starodavnih čarovnikov in farizejev, s katerim "panajo" kratkovidneže. Ljudje pri Znanju naj odpro cerkev, kajti v svojih pozah prekašajo vse teologe — celo Billy Sundaya!

Samuel Untermyer, newyorški odvetnik, je pred senatno komisijo za preiskovanje vzrokov civilne vojne v W. Virginiji dejal, da je jeklarski trust največji sovražnik industrialnemu miru v deželi. Dejal je, da ima ta trust velike interese v premogovnih poljih v W. Virginiji. Ko so ga vprašali, če pozna kak način, potem katerega bi se moglo vpostaviti mir med delom in kapitalom, je odgovoril, da kljub dolgoletnim študijam tega problema ne more dati nobenega definitivnega nasveta za njegovo rešitev. Priporočil pa je razpustitev jeklarskega trusta, kajti že to bi prineslo industrialni mir v deželo. Untermyer ve, da nobeno

razpuščanje trustov ne ublaži industrialnega boja, ako se ne odpravijo temeljni vzroki, ki ga povzročajo. Socializem jih bo odpravil, in če bi Untermyer hotel dati preizkušalno komisiji pravi odgovor na vprašanje, kaj lahko odpravi razredni boj, ki ga gospodje radi lepšega imenujejo industrialni boj, bi lahko dejal, da je edino sredstvo za odpaavo razrednega boja socializem.

Na razorožitveni konferenci v Washingtonu bodo zastopani tudi ruski reakcionarci. Po tej konferenci bo kmalo sledila še ena druga, na kateri bo zastopana tudi sovjetska Rusija. Rusija je še vedno na zemlji in bo ostala. Na luno se je ne more preseliti. Zato bodo morali Harding, Lloyd George in Briand napraviti poklon in se vvesti k mizi, kjer bodo sedeli zastopniki ruske vlade. Ti bodo vrnili poklon in potem mešetarili kakor se v danih razmerah pač da. Svet se mora izkoptati iz krize in pri tem delu je sodelovanje Rusije absolutno potrebno.

Indijsko ljudstvo koraka v osvoboditev izpod Anglije skozi mlake krvi. V sedanjih uporih, ki so se razširili po raznih krajih angleške Indije, pada na stotine ljudi v boju za svobodo. Angleži vladajo to ogromno deželo kot diktatorji. Med domačim ljudstvom so Angleži tujci in sicer sovražni tujci. Kljub temu mala peščica teh tujcev vlada milijone in milijone indijskega prebivalstva. Indijci se morajo marsikaj naučiti od Angležev in mnogo opustiti, kar smatrajo za svoje. Civilizacija med indijskim ljudstvom se bo počasi razvijala. Plemena so še preveč pod vplivom raznih religij, ki so jim največja ovira pri napredovanju. Sedaj se med njimi vzbuja nacionalistični duh. Kadar bo dovolj močan, bo indijsko ljudstvo sposobno izvesti nacionalistično osvoboditev. Treba pa mu bo vojevati še številne boj za druge osvoboditve, predno bo v resnici svobodno.

Amerikanci imajo priliko v svoji sredi pozdravljati generale zavezniških držav, ki so prišli sem na obisk, ali pa na konferenco za omejitev oboroževanja. V pozdravnih govorih jih slave, kakor velike junake, kar pa niso. Morda so dobri častniki, toda junakov med njimi ni. Na fronti je bilo le malo generalov in le malokdo izmed njih je bil ranjen. Junaštvo je za pro-stake.

Belgija spada med tiste srečne dežele, da ima še kralja, medtem, ko so jih nekatere na veliko žalost vsega, kar je nazadnjaškega, izgubile. No, in kralj vseh Belgijcev je poyedal svetu, da sedaj še ni prišel čas za razoborožitev. Če je prišel za ostali svet, za Belgijo ni, kajti ona potrebuje svojo armado.

"Armade so potrebne za svetovni mir," je dejal kralj Albert. Tudi pred letom 1914 so kralji in drugi militaristi pripovedovali, da so armade potrebne za svetovni mir. In čisto nič jih ni sram ponavljati še sedaj take izjave.

Slovenski patri, ki urejujejo šifkartaško Edinost, se jeze nad sodiščem, ki ni dalo morilcu nekega katoliškega duhovnika dovolj ostro kazni. Ta kazen bi morala biti smrt na vešalih ali kakorkoli že mori justica zločince v dotični državi na jugu. Šučaj je zahteval, da je bilo zadnje mesece umorjenih par katoliških duhovnikov, kar seveda ni odobravati. Mi smo proti umorom in ravno tako obsojamo tudi justične umore,

dasiravno ne pripovedujemo vsako nedeljo Kristusov nauk "ne ubijaj". Katoliški duhovniki, če bi hoteli biti lojalni svojemu učeniku, ne bi smeli zagovarjati smrtnih kazni. Če vzamete zločincu življenje, s tem niste izbrisali zločina. Čemu torej smrtna kazen v normalnih razmerah? Justica mori zločince že tisočletja, zločinov pa ni še odpravila. In v državah, ki nimajo smrtnih kazni, ni nič več zločinov, kakor v tistih, ki imajo vedno zaposljene vislice ali električne stole.

Mali ljudje, ki mnogo govore pa nič pametnega ne povedo, se zaletujejo v Proletarca. Naj pogledajo na naslovno stran, iz katere bodo izprevideli, da izhaja Proletarec že šestnajsto leto, in ves ta čas so se nasprotniki zaklinjali, da ga bodo uničili in mu napovedovali neizprosni boj. Mnogi so omagali, mnogi so padli v pozabljenost, Proletarec pa je še tu. "Znanje" se iz tega lahko kaj nauči.

Aleksander se je menda povrnil med svoje ljudstvo v SHS. Njegova bolezen je dala iznajdljivim časnikarskim poročevalcem mnogo posla za ugibanja. Vsa stvar je bila res zavita v misterij, ki do danes še ni bil razjasnjen. Poleg bolezni pa so bili vse drugi vzroki za njegovo odsotnost iz Belgrada. Intrigiralo in mešetarilo se je za kulisami in Pašić razume take igre. Ob tej priliki se je pokazalo, da je še precej ljudi, ki bi radi postali kralji Jugoslavije. Celo princ Jurij, brat Aleksandra, bi se končno sprijaznil s "težkim" poklicem prijati žezlo v roke. Razni pretendantje so se oglašali, ki bi radi živeli v novem belgradskem konaku, pa ne bo zaenkrat nič. Aleksander je prevzel službo, sicer po dinastičnih pravilih malo pozno, toda tanj nič prepozno.

Vesti o grških in turških zmagah so potihnile. Sedaj so že oboji poraženi. Imperialistične igre so zelo draga reč, kar bo nekega dne spoznal tudi grški kralj Konstantin in njegova vlada. Ljudstvo je to že spoznalo, pa si še ne ve pomagati.

Kadar si v družbi s prijatelji in znanci, pridobi kakega izmed njih, da se naroči na Proletarca. Ne zamudi nobene prilike, ki se ti nudi za agitacijo.

54% ameriških družin nima svojih hiš. Odštejte farmarje, pa se bo število najemnikov stanovanj še zelo zvišalo. Ampak ameriške družine nočejo socializma, ker bi "razdrli dom."

Ruska vlada obljublja, da je pripravljena pod gotovimi pogoji priznati dolgove carjeve vlade. V ta namen sigurira Čičerin zavezniki vesilam konferenco, na kateri bi se sklenil mir s sovjetsko Rusijo in se napravil dogovor glede dolgov in številnih drugih zadev, ki so spornega značaja.

Londonska "Times" poroča, da so nemški tehniški izpopolnili strojno puško, ki ima tri ovi in odda dva tisoč streliv na minuto. Operira se jo z elektriko in operator je lahko oddaljen pol milje od prostora, kjer je strojna puška. Imenitna iznajdba za ubijanje, in druge še slede.

Navajaj ljudi misliti. Ko se nauče misliti, so izgubljeni za kapitalizem; kapitalizem ima v službi sicer mnogo ljudi, ki znajo misliti, seveda za kapitalistične interese. Toda kadar se navadi dovolj ljudi mi-

sliti, tudi kapitalistični misleci ne bodo mogli rešiti sedanjega družabnega sistema. Kapitalizem se opira na ignoranco večine ljudi. Boj ignoranci!

Naročite debato, ki je izšla v obliki brosure, "Ali je religija prenehala funkcionirati"? Pri naročilih 10 iztisov ali več je 20 proc. popusta. Za protiklerikalno propagando je ta knjižica zelo priporočljiva. Cena je razvidna iz cenika knjig, ki je priobčen v tej izdaji.

Odgovorite sovražnikom socializma in Proletarca s tem, da pridobivate nove naročnike Proletarcu in nove člane J. S. Z.

KDO DA VEČ?

V par mestih po vzhodu se je parkrat dogodilo, da so brezposelni ali pa njihovi prijatelji organizirali javno prodajo brezposelnih. Ob takih prizorih se človek spominja na čase, ko je bilo prodajanje ljudi nekaj navadnega, tako vsakdanjega, kakor so starokrajški semnji za živino. Ko je prišla vest o ti licitaciji v časopisje, so se mnogi zgražali, čas, da jemlje ugled deželi. Zavedajo se madeža, pa ga hočejo zakrivati. Prodaja brezposelnih na javnem trgu je za publiko nekaj novega, nekaj, kar se ne dogaja vsaki dan. Take stvari vzbujajo pozornost in kar je važno: mnogo ljudi si stavlja vprašanje, čemu je treba tako ponižati ljudi, da se morajo prodajati na tak suženjski način?

Ko je Urbain Ledoux iz Bostona, vodja skupine brezposelnih, sklenil organizirati tako javno prodajo brezposelnih v Washingtonu, D. C., v bližini kapitola, so mu policijski uradniki naznanili, da ne bodo tolerirali take prodaje. Ampak oglasi za to licitacijo so bili priobčeni v vseh washingtonskih listih. Taka prodaja pred očmi vlade in diplomatov raznih držav ter drugo gospode ni nobena reklama za bogato Ameriko.

Delavstvo bi znalo lahko nekaj več, kakor pa se poniževati za reklamo, da ljudje vidijo njihovo bedo.

SLOVENC V CLEVELANDU IN OKOLICI,

**udeležite se javnega shoda, ki se vrši
v nedeljo dne 6. novembra ob 2. popoldne v Božeglavovi dvorani, 6006
St. Clair Ave.**

Shod prireja slovenski socialistični klub št. 27, J. S. Z.

Kot govorniki nastopijo s. JOSEPH JAUCH, socialistični kandidat za koncelmana v 23. wardi, sodrug MATH PETROVICH in sodrug JOHN G. WILERT.

Clevelandskim volilcem naznanjamo, da so socialistični kandidati za koncelmane:

John G. Wilert v 9. okraju;

Joseph Martinek v 19. okraju;

Joseph Jauch v 23. okraju.

V 23. okraju, kjer je največ Slovencev, veliko izmed njih državljanov, kandidira na socialističnemu tiketu dobroznani veteran bojev za emancipacijo proletarijata, naš rojak sodrug JOSEPH JAUCH.

No volilni dan oddajte svoje glasove socialističnim kandidatom.

Tajnik kluba št. 27, J. S. Z.

Slov. delavska

podporna zveza

Ustanovljena dne 28.
avgusta 1908.

Inkorporirana 22. aprila
1909 v državi Penn.

Združena s Slovensko Narodno Podporno Jednoto. CHICAGO, ILL.

GLAVNI URADNIKI:

- Predsednik:** IVAN PROSTOR, 6120 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
- Podpredsednik:** JOSIP ZORKO, R. F. D. 2, Box 113, West Newton, Pa.
- Glavni tajnik:** BLAS NOVAK, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
- 1. Pom. taj.:** FRANK PAVLOČIČ, 634 Main St., Johnstown, Pa.
- 2. Pom. taj.:** ANDREJ VIDRICH, R. F. D. 7, Box 4, Johnstown, Pa.
- Blagajnik:** JOSIP ŽELE, 5602 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
- Pom. Blagajnik:** ANTON HOČEVAR, R. F. D. 2, Box 27, Bridgeport, Ohio.

NADZORNI ODBOR:

- Predsednik nadzor. odbora:** IGNATZ PODVAZNIK, 5315 Butler St., Pittsburgh, Pa.
- 1. nadzornik:** SOPHIA BIRK, 955 Addison Rd., Cleveland, Ohio.
- 2. nadzornik:** IVAN GROŠELJ, 885 137th St., Cleveland, Ohio.

POROTNI ODBOR:

- Predsednik porot. odbora:** MARTIN OBERŽAN, Box 135, West Mineral, Kans.
- 1. porotnik:** FRANC TEROPČIČ, R. 1, Bonanza, Ark.
- 2. porotnik:** JOSIP GOLOB, 1916 S. 14th St., Springfield, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

- Dr. JOSIP V. GRAHEK**, 843 E. Ohio St., Pittsburgh, Pa.
- Glavni urad: 2657—59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

URADNO GLASILO: PROLETAREC.
3639 W. 26th St., Chicago. Ill.

PROSVETA.

2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošlje edino potom Poštah, Expresnih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslovljajo: Blas Novak, in tako naslovljene pošiljajo z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnji popravi.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27, JSZ., se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in vsako četrto nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletarijata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč." —

DETROITSKIM SODRUGOM.

Prihodnja seja slov. socialističnega kluba št. 114, J. S. Z. se vrši 12. nov. (drugo soboto v mesecu), v klubovih prostorih na 1432 Ferry Ave. E. — Na dnevnem redu bo več važnih stvari, ki se morajo rešiti. Udeležite se seje polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov.

Organizator.

LUZERNE, PA. — Seje slov. soc. kluba št. 218, J. S. Z. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 3. popoldne na domu sodruga Maticica, — Rojaki delavci, pristopajte k socialistični organizaciji. — John Matičič.

Edisonovi dovtipi o življenju.

Nekoč so vprašali Edisona, ako ne polaga on svoj napredek in uspeh na navdahnjenje. "Ne," je odgovoril Edison. "Jaz polagam svoj uspeh in napredek na znojenje." Navdahnjenje v tem slučaju pomeni probujo, porod misli, znojenje pa pomeni potenje pri trdem delu. Minilo je že mnogo let od kar so iznašli trdo delo, med tem ko je tisoče mož poskusilo doseči vrhunec v svojih uspehih brez tega — torej še vedno stoji kot najgotovjša, najpozitivnejša pot za dosego dobrega uspeha. Ako bi vprašali za glavni vzrok uspehov pri Trinerjevem grenkem vinu, tedaj bi vam Joseph Triner dal ravno tak odgovor kot ga je dal Edison. Danes je Trinerjevo grenko vino poznano po vseh krajih Združenih držav in v Kanadi kot najzanesljivejše zdravilo in pomoč za slabo slast do jedil, zaprtje, glavobol in druge želodčne nerednosti. In vsak odjemalec postane razširjevalec s tem, da pove resnična fakta o gotovi pomoči. Mr. Henry Niemeyer nam je pisal na primer iz Larchwood, Ia., dne 27. sept.: "Neki moj sosed mi je povedal, kako ga je Trinerjevo grenko vino rešilo popolnoma vseh plinov in kislin v njegovem želodcu. Pošljite tudi meni tega zdravila kakor hitro vam je mogoče." Vprašajte vašega lekarnarja ali trgovca z zdravili tudi po drugih Trinerjevih zdravilih in njih izvrstnih uspehih.

EDINI HRVATSKO-SLOVENSKI FOTOGRAFI V CHICAGO, ILL.

Včelik

UMETNIŠKI FOTOGRAFI.

Izdeluje raznovrstne slike, prve vrste delo. Ako vas doslej še noben slikar ni zadovoljil s svojim delom, pridite k meni in spoznali boste, kaj je slikarska umetnost.

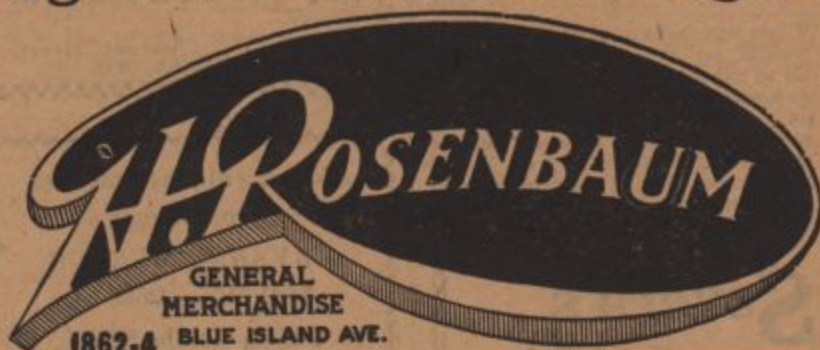
Ženitvene in društvene slike so naša specialiteta. Vsako delo je garantirano.

IVAN VČELIK,

1147 W. 18th Street (Corner May St.)

Prebivalstvo vseh večjih mest v Jugoslaviji. Zadnje ljudsko štetje izkazuje naseljenost število prebivalstva vseh večjih mest v Jugoslaviji: Subotica 118,000; Belgrad 110,300; Zagreb 108,000; Sarajevo 59,000; Ljubljana 53,000; Bitolj 51,000; Skoplje 50,000; Novi Sad 40,000; Osijek 38,000; Prizren 35,000; Senta 34,000; Bečkerok 30,000; Vršac 33,000; Kikinda 31,000; Maribor 30,000; Sombor 30,000; Niš 28,000; Prilip 25,000; Mitrovica 22,000; Priština 20,000; Debar 20,000; Djakoviča 20,000; Peč 20,000; Kragujevac 18,000; Banja Luka 18,000; Mostar 17,000; Zemun 17,000; Požarevac 16,000; Varaždin 16,000; Kumanovo 15,000.

Trgovina z mešanim blagom

Zaloga vsakovrstnega blaga, spodnje obleke, čevljev, klobukov in lepoticja za ženske, raznovrstnih ur itd.

Pridite in se prepričajte.

Kdor izreže ta kupon in ga zaeno s tem oglašom prinese seboj, mu damo pri vsakem nakupu 5% popusta.
NE PREZRITE TEGA!

ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONI- RATI?

To je predmet debati, ki je izšla v posebni knjigi v založništvu Proletarca.

Cena 30c. Pri naročilih za deset ali več teh knjig damo 20% popusta.

Če le mogoče, jih naročite po več iztisov skupaj.

Naročajte tudi druge naše knjige in brošure. Naročila naslovite:

PROLETAREC,
3639 W. 26th Street,
CHICAGO, ILL.

Za delavca je tako potrebno, da čita delavski list, kakor da se umiva, kopa, da ima oprano perilo in osnaženo stanovanje.

Brez svojega lista delavec ne umre; ali neveden ostane ravno o onih zadevah, o katerih bi moral biti najbolje poučen.

Velika evropska vojna ki jo lahko vidite doma za svoto \$ 4.50

Z našim patentiranim povečevalnim steklom (stereoscope) lahko vidite vso evropsko vojno, ki se je vršila skozi več let na Francoskem, Avstrijskem, Italiji, Rusiji, Srbiji, itd. v vaših deželah. Videli boste boje s ladjami in podmorskimi čolni na morju, boje z zrakoplavi in seplini, uničeno polje, vasi, mesta in veliko drugih krasnih svetovnih razgledov. Videli boste vse to naravno kot bi bili tam navzoči s lastnimi očmi, vsi ti razgledi so bili vzeti v Evropi in ni vam mogoče dobiti pravih slik nikjer drugje razun pri nas. Te slike vam ostanejo kot v spomin velike svetovne vojne. Nekaj zelo zabavnega za vaše prijatelje ko ste v družbi. Pasite se pred ničvrednimi ponaredbami. Ta patentirani stroj, ki je zelo trpešno izdelan, pokrit s aluminijem, okrašen barvno, skupno s 150 slikami evropske vojne, vam pošljemo za malo ceno \$4.50. To je nekaj izrednega in zanimivega za vsacega. Torej ne odlašajte, temveč si naročite še danes, ker ta posebna ponudba se nudi le za kratko dobo, kajti prava vrednost je veliko večja.

Ne pošiljajte nam denarja vnaprej, samo izrežite ta oglaš in priložite 50c v poštne znamkah za pošiljativne stroške, ostalo \$4.50 pa boste plačali kadar prejmete blago. Plašite takoj na:

VARIETY SALES CO., Dept. 1017,
1016 Milwaukee Avenue
Chicago, Ill.

Severova zdravila vzdržujejo
zdravje y družinah.

Kašelj in prehlad.

V tem letnem času vlada kašelj in prehlad pri odraslih in pri otrocih. Če se zanemari, se razvije iz nje- ga komplikacije, ki se lahko nevar- ne. Iznemite se zlim posledicam prehlada z vzajem Severa's Cold and Grip Tablets (Severjevih Ta- bletov zoper prehlad in gripo). Ce- na 30 centov.— Hitro odpomoč proti kašlju dobite, če vzamete

Severa's Cough Balsam

(Severjev Balzam zoper kašelj). Pomirjuje razdraženost, omehča izločevanje, ustavi kašelj, povzroča laglje dihanje in pomaga prirodi povrniti normalne stanje. Večje steklenice 50 centov, manje 25c. Pri lekarnah.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

Naročite!

Ali je religija prenehala funkcionirati?\$.30
Svetovna vojna in odgovornost so- cializma80
Katoliška cerkev in socializem30
Skupaj\$1.40
Ako naročite vse tri ob enem samo \$1.00 za vse tri.

Izšla je nova knjižica NAJNOVEJŠE INFORMACIJE O DOBAVI DRŽAV- LJANSTVA ZEDINJENIH DRŽAV. Vsakdo, ki želi postati ameriški držav- ljan, bo dobil v tej knjižici vse potrebne informacije. Poleg slovenskega ima ta knjižica tudi angleške besedilo. Naro- čila pošljite Proletarcu.

Ako si želite nabaviti knjige socialne, povestne ali kake druge vsebine, jih naročite od Proletarca. Eventualni dobiček od prodaje knjig se porabi za pokrivanje stro- škov pri listu.

"THE MILWAUKEE LEADER"

Največji Ameriški socialistični dne- vniki.

Naročnina: \$6.00 za celo leto, \$3.00 za pol leta in \$1.50 za tri mesece.

Naslov: 532 Chestnut Street, MILWAUKEE, WIS.

*Slovincem priporočamo
v posečanje*

KAVARNO MERKUR
3551 W. — 26th St.

(v bližini urada SNPJ., S
R. Z. in Proletarca.)

Dobra kuhinja : : : : :

: : : : : Dobra postrežba.

KARL GLASER, imeitelj.

John Plhak & Co.

1151-1153 W. 18th Street

Chicago,
Illinois.

Modna trgo-
vina. Velika
zaloga moš-
kih, ženskih
oblek, izde-
lanih po
na jmoder-
nejšem kro-
ju. Cene
nizke.

CARL STROVER LAWYER and COUNSELLOR

133 W. Washington Street.
CHICAGO, ILLINOIS.

Telefon: Main 3989.

Naročajte najboljši in najbolj raz- širjen socialistični dnevnik v Ameriki

"THE NEW YORK CALL"
112 Fourth Avenue,
NEW YORK, N. Y.

Naročnino za dnevne in nedeljske izdaje \$12 za celo leto; \$7 za pol leta; \$4 za tri mesece; \$1.50 za en mesec; samo nedeljske izdaje \$3 na leto. Samo dnevne izdaje \$9 na leto; pol leta \$5; en mesec \$1.25.

Kadar...

Kadar mislite na potovanje v
stari kraj;

kadar želite poslati svojim sta- rekrajskim sorodnikom, prijate- ljem ali znancem denar,

ali kadar imate kak drug posel s starim krajem,

obrnite se na trdko

ZAKRAJSEK & CESAREK
70—9th AVE.

NEW YORK, N. Y.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET

Tel. 1475

JOHNSTOWN, PA.

FARME

V PINETOWN, NORTH CAROLINA

ZA POJASNILA PIŠITE:

A. H. SKUBIC & CO., PINETOWN,
N. Carolina.